

II. RÉSZ

Az Elnöki Tanács jegyzőkönyvei

1.

Emlékeztető

1925. márc. 7. Elnökségi értekezletről.

1. Megbeszélés tárgyát képezi, hogy az Elnöki tanács ülései bejelentési kötelezettség alá esnek-e?

Habár ált. vélemény, hogy nem, mégis Sándor József felkértek, hogy a hadtestparancsnokságnál eszközöljön ki permanens engedélyt az Eln. tanács üléseire.

2. A kalotaszegi közgyűlés ismertetése, jelentés a kalotaszegi elnökséggel folytatott bizalmas értekezletről. Jelentés a múlt évben kiküldött ötös bizottságnak a kisebbségi miniszterrel felveendő tárgyalások ügyében tett intézkedésekről.¹

Tudomásul vétetett. Sándor József alkotmányossági szerv. szabályzati és ésszerűségi és taktikai szempontból kifogásolta.

3. Eln. szerv szabályzat tárgyalása.

Elfogadtatik és a javított kiadás, kiadatik az illetékeseknek.

4. Javaslat az int. bizottsági ülés határnapjának kiűzése iránt.

A Sándor József útján beszerzendő engedély kézhez vétele után 1925. ápr. 4. du. 3 órára tűzendő ki, ezt megelőzően de. 11 órakor Eln. Tanács ülés!

5. Jelentés, hogy üv. alelnök állásáról lemondott.²

Tudomásul vétetik az Elnökség azon intézkedése, hogy a lemondás a legközelebbi int. biz. ülés elé fog terjesztetni, az ügyek további vitelére Elnök úr önagyméltósága alelnököt felkérte.

6. Szakbizottságok megalakítása.

Közművelődési szakosztály elnöke Sándor József.

Sajtóbizottság elnöke gr. Bethlen György.

Gazdasági bizottság elnöke dr. Gyárfás Elemér.

Néprajzi és történelmi bizottság elnöke, dr. Gabányi Imre.

³*Kisebbségi szakbiz. elnöke dr. Jakabffy Elemér.*

Igazságügyi szakbiz. elnöke dr. Roth Hugó.

Közigazgatási bizottság elnöke dr. Thury Kálmán.

7. Jelentés a közíg. reform törvényjavaslatról.

Felkértek Sándor József, hogy a javaslatot 2 péld. beszerezni szíveskedjék, és az véleményezés végett dr. Gyárfás Elemér, Sebesi János és dr. Thury Kálmánnak fog kiadatni.

8. Telepések ügyében tett intézkedésekről részletes jelentés.⁴

Tudomásul vétetik.

9. Csíkszeredai szenátori jelölés kérdése.

Egyhangúan dr. Gyárfás Elemér jelöltetik. dr. Gyárfás a jelölést elfogadja.

10. Szász kisebbség parlamenti képviselőivel való kapcsolat kérdése.

Összes parlamenti tagjaink értekezletre behívandók. Már most leszögezzük, hogy a pártot az Elnök képviseli, más pol. pártokkal való tárgyalások alkalmával. Akadályoztatása esetén az alelnökök közül az helyettesíti, aki a parlamentnek tagja.

11. Jelentés a kolozsvári ág ev. egyház magyar és szász anyanyelvű híveinek egymás közti viszonyáról.⁵

Tudomásul vétetik.

Jelen vannak: dr. Gr. Bethlen György, dr. Gabányi Imre, dr. Grandpierre Emil, dr. Gyárfás Elemér, dr. Róth Hugó, dr. Teleki Arktur, Sándor József és dr. Deák Gyula.

Elnökölt Ugron István öngyméltósága betegsége miatt szóbeli megbízás alapján dr. gr. Bethlen György. Jkv.-t vezette dr. Deák Gyula főtitkár.

Távolmaradásukat kimentették: Ugron István, dr. Jakabffy Elemér, Ferenczy Géza, dr. Thury Kálmán.

K. m. f.

Dr. Deák Gyula s. k.

főtitkár

Fasc. 14, fol. 324, kéziratos tisztázat.

2.

Elnöki tanács ülése 1925. ápr. 28.

Ugron, Sándor, Gyárfás, Bethlen, Roth, Deák. Kimentették: Thury, Ferenczy, Grandpierre, Gabányi, Teleki Arthur, *Bernády 2 ízben nem.*⁶

1. Gyárfás Elemér beszámol a csíki senator változásról. Visszaélések: Bizalmi férfiak eltávolítása 41. sz. rendeletre alapítva (apokrif).

Meghamisították a szavazás eredményét.

a) Az elnöki tanács megbízza dr. Róth Hugót, hogy a petíciót készítse el.

b) A szenátoraink és a szász parlamenti csoport felkérendő, hogy a szenatusban a petíció tárgyalásánál pártolólág szólaljanak fel.

c) Külön felkérendő Fülöp Béla, lépjen érintkezésbe Sándor Józseffel, ki a petíciót a parlamentbe benyújtja, s ott felszólaljon. (szenátus)

d) Manifesztum a magyar kisebbséghez – (Gyárfás, Bethlen).⁷

2. Az Elnöki tanács foglalkozott az Int. biz. ülésének helyével és idejével. Mivel valószínű, hogy az ostromállapot területén kívül álló helyen is rendőri közbejövettel tartható, ez idő szerint nem határozunk. (vis major)

3. Az azonnali passzivitás kimondásáról tárgyalni, bár volna ok rá kimondani, az Elnöki tanács ez idő szerint nem tartja aktuálisnak, bevárja a szenátusnál maradandó petíció tárgyalás eredményét, és a csíki tagozat javaslatát.

4. Az Elnöki tanács ülésen az a nézet alakult ki, hogy a közig. javaslat a Magyar Párt programjának nem felel meg, a párt magáévá nem teheti, mert az önkormányzati elv és a kisebbségi jogok nincsenek benne.

Fülöp Béla felszólítandó, hogy nyilatkozzék arról, hogy megfelel-e a valóságnak, hogy a javaslatot megszavazta, mert az a párt stb.

5. Tătărescuval tovább folytatja Zima a puhatolódzásokat, és azután fog határozni a tárgyalások mikénti felvétele kérdésében.

6. Váradyval a tárgyalások folytatandók és megbízható az ügyvezetői munkakör betöltésével, az üv. elnöki állás esetleges betöltése gr. Bethlen Györggyel, függőben marad.

7. Irodai személyzet beállítása a nyugdíjkérdés a [...] érdekében.⁸

8. Bizottságok elnökei felhivatnak, hogy a szakbizottságok tagjainak névsorát terjesszék be a központhoz.

9. Az elnöki tanács helyteleníti a Kós Károly [...] azonban a pártegység érdekében nem tartja célszerűnek ezzel a kérdéssel nyilvánosság előtt foglalkozni.

Csíki mandátum, szenátorok felkérendők, további lépések függőben tartjuk, míg a szenátus Grandpierre máj. 1-vel visszalép, sajnálattal tudomásul veszi, az üv. alelnöki állást nem töltötte be, hanem felkéri dr. V. A.⁹ az ügyvezetést ideiglenesen lássa el.

Fasc. 14, fol. 325, kéziratos fogalmazvány, hátlapján pecsét és kéziratos bejegyzés: "Jkv. Eln. tan. ülés 1925. ápr.28." Aláírás nélkül.

3.

Jegyzőkönyv

Felvetetett 1925. május 13-án az Országos Magyar Párt elnöki tanácsának üléséről.

Jelen vannak: Ugron István elnök, dr. Gyárfás Elemér, Grandpierre Emil dr., Sándor József, dr. Gabányi Imre, dr. Ferenczy Géza, dr. Jakabffy Elemér, dr. Szele Béla, gr. Teleki Arthur, dr. Roth Hugó, gr. Wass Béla,¹⁰ dr. Várady Aurél, dr. Deák Gyula. Elnököl Ugron István, a jegyzőkönyvet vezeti dr. Deák Gyula.

1. Elnök üdvözölve a megjelent tagokat bejelenti, hogy távolmaradását dr. gr. Bethlen György kimentette.

Tudomásul vétetik.

2. Elnök bejelenti, hogy a múlt tanácsülés határozata értelmében dr. Várady Aurél a párt ügyvezetői teendőit f. év május hó 1-től kezdődőleg ellátja.

Tudomásul vétetik.

3. Elnök felhatalmazást kér az elnöki tanácstól az elnökség részére, hogy tekintettel arra, hogy int. bizottsági ülés hatósági közeg jelenléte nélkül ez idő szerint nem tartható, az int. bizottsági tagok közül egyeseket az elnöki tanács üléseire esetenként az elnökség meghívhatja, kik az ülésen a tanácskozásokban részt vesznek, szavazati joggal azonban nem bírnak.

Az elnöki tanács az elnökségnek a kért felhatalmazást megadja.

4. Titkár bejelenti a dr. Gyárfás Elemér szakosztályi elnök által javaslatba hozott közgazdasági szakosztály tagjainak névsorát. A névsor ezen jegyzőkönyvhöz mellékelten csatoltatik.¹¹

Elnöki tanács a javaslatba hozottakat megválasztottaknak jelenti ki, és elhatározza, hogy a megválasztásukról a pártiroda hivatalos írásban értesítse őket.

5. Sándor József bejelenti, hogy a közművelődési szakosztály előadójául dr. Makkay Sándort kérte fel.¹²

Tudomásul vétetik.

6. Elnök bejelenti, hogy gr. Bethlen György a sajtóbizottság elnöke távollétében a sajtóbizottság megalakítása tárgyában teendő javaslatot nem terjesztheti az elnöki tanács ülése elé, kéri, hogy erre vonatkozóan a következő elnöki tanácsülés határozzon.

Elfogadtatik.

7. Dr. Várady Aurél bejelenti, hogy a múlt elnöki tanácsülés határozata értelmében a nyugdíjasok útbaigazítása céljából a Magyar Párt helyiségében iroda állíttatott fel, melynek vezetésével Hantos Gyula kolozsvári tagozati titkár bízott meg.

Tudomásul vétetik.

8. Elnök bejelenti, hogy a mezőgazdasági szakosztály felállítása ügyében az Udvarhely megyei tagozat által benyújtott indítvány tárgytalanná vált azáltal, hogy időközben a közgazdasági szakosztály megalakított, amelynek egyik alcsoportja, a mezőgazdasági szakcsoport ugyanazt a szerepkört van hivatva betölteni, melyet az indítvány a mezőgazdasági szakosztálynak kíván fenntartani.

Erről az Udvarhely megyei tagozat értesítendő.

9. Elnök bejelenti, hogy a csiki szenátorválasztás ellen beadott petíciót a szenátus elutasította. Fülöp Béla magyar szenátor és Daianu Illés Avarescu párti szenátor a petíció érdekében felszólaltak, a szász nemzetiségű szenátorok ellenben nem vettek részt a petíció tárgyalásában. Erre vonatkozóan felvilágosítást fog kérni Hans Otto Rothtól.

Dr. Gyárfás Elemér bejelenti, hogy a román lapok azzal vádolják, hogy választási célokra a magyar párttól 1-2 millió lejt kapott. Kéri ennek a párt részéről megcáfolását.

Elnöki tanács a bejelentést tudomásul veszi, elhatározza, hogy Várady Aurél a lapoknak adandó interjúban Gyárfás Elemér megvádolását erélyesen cáfolja meg. Dr. Roth Hugónak a petíció elkészítéséért jegyzőkönyvileg köszönetet szavaztat.

10. Elnök bejelenti, hogy a szász parlamenti csoport tagjaival, különösen az iskolakérdésben, szorosabb érintkezést tartunk fenn és hangsúlyozza, hogy különösen fontosnak tartja, hogy ezen ügyben a Népszövetséghez beadandó panaszokat

a szászokkal együtt tegyük meg, mert ez által az egész németiség figyelmét fel tudjuk kelteni a kisebbségi közös sérelmekre.

Sándor József óvatosságot ajánl a szászokkal való együttműködésben. Ajánlatát részletesen megindokolja Hans Otto Rothnak az iskola ankét alkalmával tanúsított magatartásával. Kéri az elnökséget, hogy a jövőben lefolytatandó tárgyalások menetéről időközben őt is értesítsék.

Bejelentés tudomásul vétetik.

11. Elnök bejelenti, hogy Gombos Benő indítványt tett br. Josika Samu, az Országos Magyar Párt v. elnöke arcképének megfestése tárgyában. Minthogy a pártnak ez idő szerint megfelelő anyagi eszközök nem állnak rendelkezésére, az elnökség a Kolozsvári Tak. Pénztár és Hitel Bankot felkérte, hogy Josika Samu arcképét ideiglenesen kölcsönözze a pártnak.

Tudomásul vétetik azzal, hogy a Takarékpénztár és hitelbanknak köszönetét nyilvánítja a párt.

12. Dr. Várady Aurél előterjeszti Gombos Benő indítványát a közgazdasági párti mozgalom irányában.

Indítvány áttétetik a következő elnöki tanácsülésen teendő indítványtétel céljából a közgazdasági szakosztályhoz.

13. Dr. Várady Aurél bejelenti, hogy Gombos Benő ellenőri állásáról személyi okokból kifolyólag lemondott.

Elnöki tanács megállapítja, hogy a lemondásra semmi ok fenn nem forog, biztosítja Gombos Benőt bizalmáról és felkéri, hogy lemondását vonja vissza.

14. Elnök bejelenti, hogy megbízható forrásból nyert bizalmas értesítés szerint Hock János a jelenleg Jugoszláviában agitáló v. budapesti plébános működési terét Erdélybe akarja áttenni. Információi vannak arról is, hogy bizonyos körök akcióját támogatni akarják.

Tudomásul vétetik azzal, hogy a megfelelő ellenintézkedések idejében meg fognak tétetni.¹³

15. Elnök bejelenti, hogy a Magyar Párt a román néphez¹⁴ és román politikai pártokhoz a magánoktatásról szóló törvényjavaslat tárgyában manifestumot fog intézni. A manifestum szövege felolvastatik.

Elnöki tanács¹⁵ helybenhagyja azzal, hogy a manifestum az összes román politikai pártoknak és vezető férfiaknak küldessék meg, úgyszintén a hírlapokban is tétessék közzé.

16. Elnök bejelenti, hogy a magyar egyházak elhatározzák, hogy a magánoktatásról szóló törvényjavaslat ellen panaszukkal a Népszövetséghez fordulnak.¹⁶ Ez idő szerint nem tartja célszerűnek, hogy a Magyar Párt már most ezen akcióban részt vegyen, csupán parlamenti képviselői útján vegye fel a harcot a javaslat ellen. A Magyar Párt azonban magáévá teszi az egész iskolaügyet, szenátorait és képviselőit már fel is szólította, hogy a parlamenti harcot a javaslat ellen felvegyék, esetleges további lépéseket a párt¹⁷ akkor fog tenni, mikor azt célszerűnek és időszerűnek fogja tartani.

Tudomásul vétetik.

17. Elnök bejelenti, hogy az ún. csúcsai paktum egyes pontjainak Goga Oktávián által történt nyilvánosságra hozatala tárgyában megbízta dr. Gyárfás Elemért, hogy Goga Oktáviántól a megállapodás ellenes közzététel miatt felvilágosítást kérjen. Dr. Gyárfás Elemér előadja, hogy Goga azzal mentegette indiskrecióját, hogy a románság részéről súlyos vádak emeltek a Néppárt ellen a megkötött paktum miatt, s ezért kellett annak egyes pontjait nyilvánosságra hoznia. Beismeri, hogy a hírlapokban közzé tett szöveg nem felel meg az eredetinek, annak helyesbítését megígérte.

*Elnöki Tanács a bejelentést tudomásul veszi és megbízza dr. Gyárfás Elemért, hogy a napilapoknak adandó interjúbán közölje Goga Oktáviánnak nyilatkozatát.*¹⁸

18. Főtitkár bejelenti, hogy a kalotaszegi tagozat átiratban megkereste a pártvezetőséget, hogy a csúcsai paktumot hozza a pártvezetőség nyilvánosságra és a nyilvánosságra hozott paktum elfogadása, vagy elvetése tárgyában való határozás céljából a pártvezetőség rendkívüli nagygyűlést hívjon össze. Az átirat egész terjedelmében felolvastatik.

Az Országos Magyar Párt elnöki tanácsa megállapítja, hogy az ún. csúcsai paktumban az azt létrehozó Int. biz. tagok a magyarság semmi jogáról le nem mondtak. A csúcsai paktum nyilvános tárgyalása vagy szövegének közzététele megállapodás ellenes dolog lenne,¹⁹ és ezért azt az elnöki tanács nem is tárgyalja és nem teszi közzé, egyedül azt állapítja meg, hogy a megállapodásban nemcsak, hogy joglemondás nem történt, hanem ellenkezőleg, abban a magyar kisebbség összes egyéni és közjogainak gyakorlati érvényre juttatására alkalmas biztosítékok és eljárási módok állapítottak meg. Az ún. nevezett csúcsai paktumot létrehozó tárgyalásokban, illetőleg a megállapodás ünnepélyes formák között Csúcsán végbement hitelesítésénél dr. Bernády György, dr. Grandpierre Emil, dr. Gyárfás Elemér, dr. Ferenczy Géza, dr. Hajdu István, dr. Nagy Jenő, dr. Paál Árpád, dr. Pál Gábor, dr. Sebesi János, dr. Szele Béla, dr. Török Andor, int. biz. tagok vettek részt, akik erkölcsi felelőségük teljes tudatával bírtak, ebből kifolyóan vállalják az egész magyar kisebbség előtt a teljes felelőséget.

Megállapítja az Elnöki Tanács, hogy a csúcsai paktum az Avarescu párt kormányra jutása esetén lép egyúton életbe, és ha ez az időpont bekövetkeznék, akkor a paktumot az Int. bizottság elé fogja terjeszteni.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

K. m. f.

Ugron s. k.

elnök

Dr. Deák Gyula s. k.

főtitkár

[²⁰]

Fasc. 1. fol. 86-89, gépelt tisztázat, összefűzött.

4.

Jkv.

1925. máj. 27. de. 11. Elnöki Tanács.

Jelen vannak: Ugron István, dr. Grandpierre Emil, dr. Roth Hugó, dr. Gabányi Imre, dr. Várady Aurél, dr. Deák Gyula.

1. Dr. Várady ismerteti a kolozsvári tagozat azon irányban tett lépését, hogy az iskolaügyben Socol Aurél kvári képviselőnél megjelent, hogy támogatást kérjen tőle a parlamenti tárgyalásoknál. Részletesen ismerteti a tárgyalások menetét (népgyűlés), Socol észrevételeit, indítványait és a nemzeti párti tapogatózásokat stb.

A kolozsvári tagozat értesítendő, hogy a központi pártvezetőség ez idő szerint nem tartja célszerűnek bármiféle népgyűlés tartását, különös tekintettel az ostromállapotra. A Nemzeti Párttal magánjellegű megbeszélések egyesek részéről folytathatók.

2. Intézőbizottság ülésének kitűzése.

1925. jún. 12. de. 10 óra, Kvár.

3. Érbogyoszló község beadványa.

Képviselők figyelmét felhívni a visszaélésekre, újságokban.

4. Szászrégeni tagozat beadványa.

Érintkezésbe lépni az egyházak vezetőivel a tanítási kérdésben. (Sándor Józsefnek átadandó az iskola csomó)

5. Érintkezés a szociáldemokratákkal. Várady ismerteti a K. U. cikkét Tavaszy ref. lelkésről.²¹

Dr. Kertésszel²² Grandpierre tárgyal.

6. Vidéki dalárdák, olvasóköri szervezése.

Imre Lajossal megbeszéli a titkár, lépjen érintkezésbe Kovács Kálmán és egy [...], tegyen megfelelő indítványt.

7. Flachbarth indítványa.²³

Balogh Arthur valamelyik nap délelőttjén felhívandó. Az elnökség áttanulmányozza az indítványt, azonban nem tartja még időszerűnek, hogy a kérdésben végleges állást foglaljon.

8. Telepések.

Jakabffyhoz fordulni, az ügy mibenállásáról informáljon!

9. Jogügyi bizottság tagjait bejelenti Roth Hugó.

Elfogadtatik, s a megválasztottak értesítendőek.

Fasc. 1, fol. 122, kézírásos fogalmazvány, aláírás nélkül.

5.

Jegyzőkönyv

Felvétel 1925. június hó 12-én az Elnöki Tanács üléséről.

Jelen vannak: dr. gr. Bethlen György, dr. Várady Aurél, dr. Gabányi Imre, dr. Roth Hugó, dr. Deák Gyula.

Elnököl dr. gr. Bethlen György, a jegyzőkönyvet vezeti dr. Deák Gyula.

1. Elnök üdvözlővén a megjelenteket, bejelenti, hogy Ugron István önmagyméltósága megrongált egészségi állapota helyreállítása céljából fürdőre volt kénytelen távozni, s eltávózása idejére az elnöki teendőknek elvégzésével őt bízta meg. Bemutatja a megbízó levelet.

Elnöki Tanács a bejelentést tudomásul veszi.

2. Grandpierre Emil alelnök átiratát Főtitkár bemutatja, melyben alelnöki állásáról lemond.

Elnöki tanács a bejelentést nem veszi tudomásul, és elhatározza, hogy a következő elnöki tanácsi ülésen fog e kérdés felett határozni.

3. Főtitkár bemutatja dr. Jakabffy Elemér jelentését a telepések érdekében a Nemzetek Szövetségénél tett panasz tárgyában.²⁴

Tudomásul vétetik.

4. Főtitkár ismerteti Domahidy Elemér javaslatát, melyben a meg nem alakulható szatmári tagozat bizalmi férfiai jelöli meg.

Elnöki tanács a javaslatot elfogadja, és a javaslatba hozott személyeket értesíti, hogy a megbízatást elvállalni szíveskedjenek.

5. Főtitkár ismerteti Flachbarth Ernő indítványát az utódállamok népkisebbségi kongresszusának tartása ügyében.²⁵ Ezzel kapcsolatban bemutatja Fekete Nagy Béla indítványát, melyben az utódállamok nemzeti kisebbségeivel érintkezést keresve, velük közösen hirdessen irodalmi pályázatot a nemzeti kisebbségeket megillető jogok gyakorlati alkalmazásának és intézményes biztosításának megírására.

Elnöki tanács a tett indítványokat elvileg elfogadja, a kérdést nyilvántartja és tanulmányozás céljából Balogh Arthurnak kiadja.

6. Főtitkár bejelenti, hogy dr. Hajdu István halálával megüresedett elnöki tanácstag helyének betöltésére az elnökség dr. Várady Aurélt javasolja.

Elnöki tanács a javaslatot elfogadja, és Várady Aurélt az Int. bizottságnak megválasztásra ajánlja.

7. Várady Aurél ügyvezető bejelenti, hogy a Kézdivásárhelyen megjelenő Székely Polgár²⁶ című napilap ellen, mely kormánytámogatással súlyos kifogás alá eső magyarelles magatartást tanúsít, intézkedések teendők.

Elnöki tanács elhatározza, hogy a Háromszék megyei tagozat felkérendő, hogy a részünkről általa célirányosnak vélt intézkedések megtételére javaslatot terjesszen a központhoz.

8. Főtitkár bemutatja az elnöki tanácsülést követő, Int. bizottsági ülés tárgyszorozatát.

Elnöki tanács tudomásul veszi.

9. Főtitkár bemutatja Pál István szenátor javaslatát, melyben Sándor József kamarai képviselő beszédeinek kinyomatása iránt tesz előterjesztést.

Elnöki tanács kimondja, hogy tekintettel a párt kedvezőtlen anyagi viszonyaira, az előterjesztett indítványt sajnálattal ez idő szerint nem tartja elfogadhatónak.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

K. m. f.

Dr. gróf Bethlen György s. k.

elnök

Dr. Deák Gyula s. k.

főtitkár

Fasc. 1, fol. 96-97, gépelt tisztázat, hátlapján kéziratos bejegyzés. „Jkv. Eln. tan. ülés 1925. jún. 12”

6.

Jegyzőkönyv

Felvétel Kolozsvárt, 1925. július 16-án, az Országos Magyar Párt elnöki tanácsának üléséről.

Jelen vannak: Ugron István elnök, Sándor József, dr. Grandpierre Emil alelnökök, dr. Várady Aurél ügyvezető elnöki tanácsstag, dr. Gyárfás Elemér, dr. Gabányi Imre elnök tanácsstagok, dr. Deák Gyula főtitkár.

Elnököl: Ugron István, a jegyzőkönyvet vezeti: dr. Deák Gyula.

1. Elnök üdvözölve a megjelenteket, bejelenti, hogy távolmaradását dr. Thury Kálmán kimentette.

2. Elnök bejelenti, hogy a romániai magyar sajtó vállalat rt. megalakult, és szeptemberben a magyarság egységét képviselő terjedelmes napilapot fog megindítani.²⁷

Örömmel tudomásul vették.

3. Ügyvezető alelnök felolvassa az Újság című kolozsvári napilap²⁸ beadványát, melyben a közte és a Brassói Lapok között felmerült vitás kérdések eldöntésére választott bíróság összehívását kéri.

Intéző bizottság elhatározza, hogy közli az egymással szemben álló felekkel, hogy a Magyar Párt elnöki tanácsa ezen ügynek az eldöntését oly módon tartja legcélszerűbbnek, hogy a választott bíróságban az Újság szerkesztősége két-két bírót, a Brassói Lapok szerkesztősége ugyancsak két bírót nevezzen meg, a bíróság elnökét pedig saját

kebeléből a Magyar Párt elnöki tanácsa delegálná. Egyúttal felkéri feleket, hogy a választott bíróság ítélethozataláig ezen ügyre vonatkozó mindennemű hírlapi polémiát – mely az egységes magyar ügynek a szempontjából annyira káros hatású – beszüntetni szíveskedjenek.

4. Dr. Várady Aurél ügyvezető ismerteti a közigazgatási törvénnyel kapcsolatos tennivalókat, és egyúttal részletesen referál a dr. Bernády Györggyel folytatott tárgyalásokról, melyeknek lényege egyrészt a szerv. szabályzatnak tagozati beosztásokra vonatkozó megváltoztatására vonatkozik, másrészt pedig a bekövetkezendő választások alkalmával a csúcsai paktum alapján az egyes román pártokkal való esetleges együttműködésre tesz indítványt.

Elnöki tanács elhatározza, hogy a közigazgatási törvényt magyar nyelvre lefordítja, és felkéri dr. Gyárfás Elemért, hogy annak kinyomtatásáról gondoskodni szíveskedjék.²⁹ Elhatározza továbbá, hogy a tagozatokat köriratban felhívja, hogy a bekövetkezendő választások esetére minden tagozat nevezzen meg egy-egy férfit, aki a községi választások szervezését és vezetését a helyi viszonyoknak megfelelően vezesse, és ugyancsak a köriratban már előre jelzi az elnökség az egyes tagozatoknak, hogy ezen vezető férfit valószínűleg aug. első felében utasítások átvétele céljából a pártvezetőséghez meg fogja hívni.

Bernády indítványára vonatkozólag elnöki tanács megállapítja, hogy a szerv. szabályzat megváltoztatására szükség nincsen, mivel a szabályzat 6. §-a módot ad az egyes tagozatoknak a megfelelő átszervezésre. A választások tartama alatt más politikai pártokkal való együttműködésre vonatkozóan elnöki tanács elhatározta, hogy megbíztatik az elnöki tanács azzal, hogy megfelelő puhatolózás után a szükséges és célszerű intézkedéseket megtegye.

5. Dr. Várady Aurél ismerteti a Flachbarth indítványa következtében tett intézkedéseket.

Tudomásul vétetik.

6. Ügyvezető előterjesztést tesz a folyó hó első felében végbement ügynevezett baccalaureatusi vizsgák általánosan ismert gyászos eredménye következtében az illetékes szakköröknél tett eljárás eredményéről, és a közművelődési szakkbizottság ez ügyben állásfoglalásáról, mihez képest

elnöki tanács a tett intézkedések tudomásulvétele mellett, hozzájárul a közművelődési szakkbizottság vonatkozó javaslatához a maga részéről is helyeselve, hogy a vizsgák eredménye szerint be nem vált rendszer helyett egy, a kor általános közművelődési követelményeivel, valamint a speciális helyzet követelményeivel számoló más rendszer bevezetésére törvényjavaslat dolgoztassák ki a közoktatásügyi kormányhoz [sic!] terjesztés végett, és a törvényjavaslat elkészítésére dr. Gál Kelemen főiskolai igazgatót kéri fel azzal, hogy a munkában segítő társait tetszése szerint válogassa ki, és javaslatát szükséghez képest közölje más szakkörökkel is.

7. Főtitkár bejelenti, hogy magánforrásból nyert értesítés szerint Kolozsvár város primárja a bekövetkezendő közs. választások ügyében az Országos Magyar Párt vezetőségével tárgyalásokat óhajt folytatni.

Elnöki tanács megbízza dr. Gabányi Imrét és Reményik Károlyt, hogy a kolozsvári tagozat nevében a tárgyalásokat a prímárral felvegyék, és annak eredményéről dr. Gabányi Imre a következő elnöki tanácsülésen jelentést tegyen.

8. Ügyvezető jelentést tesz a Puhl Ignáczné féle hagyaték ügyében tett intézkedésekről.

Elnöki tanács a tett intézkedéseket tudomásul veszi azzal, hogy dr. Moldován Gergely volt egyetemi tanárnak jegyzőkönyvi köszönetet szavaz azon szíves közreműködéséért, melyet az Ellenzék című lapban, mint a néhai alapító egyetlen élő végrendeleti tanúja az igaz ügy érdekében kifejtett.

9. Ügyvezető bejelenti a kivándorlási akció ellensúlyozására, illetőleg meggátolása céljából tett intézkedéseket.

Tudomásul vétetik.

10. Elnök előterjeszti, hogy a napilapokban mind sűrűbben megjelenő, Budapesten székelő Roth Bankház valutaüzletek lebonyolítására irányuló felhívása aggodalmas méreteket kezd ölteni, és szükségesnek látja erre vonatkozóan a magyar közvéleményt informálni.

Elnöki tanács felkéri dr. Gyárfás Elemért, hogy mint a romániai Bankszindikátus elnöke, erre vonatkozóan megbízható információkat szerezzen be, és a következő elnöki tanácsülésen erről jelentést tegyen. Addig is a kiadandó hivatalos kommunikében tartózkodó magatartásra hívja fel az elnöki tanács romániai magyarságot.

11. Ügyvezető ismerteti Németi Gábor beadványát, melyben a Temesváron megjelenő Iparosok Lapja részére a párt anyagi támogatását kéri.

Elnöki tanács megbízza Gyárfás Elemért, mint a közgazdasági bizottság elnökét, hogy nevezett szerkesztővel a tárgyalásokat felvegye olyan értelemben, hogy van-e lehetőség arra, hogy a pártnak a befolyása a lap szellemére biztosíttassák, és ennek megállapítása után a következő eln. tanácsülésen részletes jelentést tenni szíveskedjék.

12. Ügyvezető ismerteti Gombos Benő beadványát, melyben a Temesváron állítólag megalakítandó párt mozgalmairól tesz jelentést.

Elnöki tanács elhatározza, hogy a jelentést javaslattétel végett a közgazdasági szakosztálynak adja ki, s egyben felhívja a temesvári tagozatnak figyelmét arra, hogy az esetleges pártmozgalmat megfelelően ellensúlyozza.

13. Gyárfás Elemér bejelenti, hogy magánforrásból származó értesülése szerint Kolozsváron magyar-román bank név alatt egy pénzüintézet van alakulóban, amelynek már a címe felhívja figyelmünket arra, hogy az alakulandó bank céljairól és az alapítók személyéről közelebbi információkat szerezzünk be.

Elnöki tanács felkéri dr. Gyárfás Elemért, hogy mint a Bankszindikátus elnöke, informálódjék a bank céljaira és az alapítók személyére vonatkozóan, és a következő eln. tanácsülésen tegyen erre vonatkozóan előterjesztést.

14. Sándor József alelnök betérjeszti a csúcsai paktumra vonatkozó terjedelmes memorandumát.³⁰

Elnöki tanács tekintettel az idő előrehaladt voltára és a munka nagy terjedelmére és fontosságára, elhatározza, hogy tanulmányozás végett kiadja az elnöki tanács

tagjainak, és annak érdemben való megtárgyalását a következő elnöki tanácsülésre halassza.

15. Titkár bejelenti, hogy a pártvezetőség hat tagja ellen a Csetri ügyből kifolyólag izgatás vétségében való bűnrészesség miatt a brassói törvényszék vizsgálóbírója a vizsgálatot elrendelte.³¹

Elnöki tanács megütközéssel veszi tudomásul a vizsgálóbíró minden jogi alapot nélkülöző intézkedését, és felkéri dr. Bartha Ignác ügyvédet, mint a jogügyi bizottság tagját, hogy a szabálytalan végzés ellen a vizsgálat alá helyezettnek nevében a felfolyamodást, illetőleg panaszt a brassói törvényszék vádtanácsához adja be.

Több tárgy nem lévén, az elnök megköszönve a megjelenteknek szíves megjelenését, az ülést bezárja.

K. m. f.
Ugron s. k.
elnök
Dr. Deák Gyula s. k.
főtítkár

Fasc. 1, fol. 98-101, gépelt tisztázat, összefűzött, hátlapján pecsét.

7.

Jegyzőkönyv

Felvétel 1925. augusztus hó 12-én az Országos Magyar Párt elnöki tanácsának üléséről.

Jelen vannak: Ugron István elnök, Sándor József, dr. Jakabffy Elemér alelnök, dr. Várady Aurél üv. elnöki tanácsstag, dr. Deák Gyula főtítkár, dr. Gabányi Imre, dr. Gyárfás Elemér, dr. Roth Hugó, gr. Teleki Arctur, dr. Thury Kálmán eln. tanácsstagok, továbbá Balogh Géza mint a Csík vármegyei tagozat, Inczédi Joksmann Ödön mint az Alsófehérvár megyei tagozat kiküldöttei. Elnököl Ugron István, jegyzőkönyvet vezeti dr. Deák Gyula.

1. Elnök az ülést megnyitván, szívélyesen üdvözlővén a megjelenteket, és bejelenti, hogy távolmaradásukat kimentették dr. gr. Bethlen György, dr. Grandpierre Emil.

Tudomásul vétetik.

2. Elnök bejelenti, hogy dr. Grandpierre Emil alelnöki állásáról való lemondását írásban jelentette a pártvezetőségnek. Elnök hálás szavakkal méltatva azokat a nagy érdemeket, amelyeket dr. Grandpierre Emil az Országos Magyar Párt alakulásától kezdve lankadatlan kitartással, önzetlen és nehéz, küzdelmes fáradtsággal szerzett meg, indítványozza, hogy a lemondását az eln. tanács legnagyobb sajnálattal vegye tudomásul, érdemei jegyzőkönyvileg örökíttessenek meg.

Elnöki tanács dr. Grandpierre Emil lemondását érdemeinek hálás elismerése mellett tudomásul veszi, és erről őt külön levélben értesíteni határozza el.

3. *Ügyvezető ismerteti a Brassói Lapok és az Újság között felmerült, és a pártvezetőségnek bejelentett vitás ügyet.*

Eln. tanács elhatározza, hogy miután a Brassói Lapok az Újság által indítványozott választott bíróság döntési jogát nem fogadta el, és előterjesztésében az Országos Magyar Párt int. bizottsága kebeléből kiküldött 12 tagból alakítandó zsűri ítélezése alá óhajtja ezen ügy eldöntését bocsátani, közli az Újság szerkesztőségével a Brassói Lapok ezen indítványát azzal, hogy az ügynek ilyen módon való elintézését a maga részéről is célszerűnek és az ügyfél egyenlőség elvének megfelelőnek találja.

4. *A mezőgazdasági kamarai választások³² ügyében tett intézkedéseket ismerteti dr. Váradí ügyvezető. Dr. Jakabffy Elemér a brassói mezőgazdasági kamarai választások, előkészítését ismerteti. Sándor József ezen ügygel kapcsolatosan a román politikai pártok egymás közti viszonyával foglalkozik. Balogh Géza a Csík vármegyei viszonyokat ismerteti.*

Elnöki tanács a pártvezetőségnek ezen ügyben tett eddigi intézkedéseit jóváhagyva kimondja, hogy a mezőgazdasági kamarai választások ügyét egyes tagozatokra bizza, hogy azok a helyi viszonyoknak megfelelően más politikai pártokkal kollaborálva kövessenek el mindent arra, hogy mentől több magyar képviselő jusson be a kamarába. Egyben felhívja az eln. tanács a tagozatok figyelmét arra, hogy olyan helyeken, hol a magyarok és románok közös listával szavaznak az együttműködés megkötésénél fordítsanak gondot arra, hogy a román listából olyan férfiak nevei, kik a múltban a magyarokkal szemben ellenséges érzülettel viseltettek, vagy pedig egyáltalán nem szakemberek, a románok névsorából³³ kihagyassanak. Felhívatnak a választók, hogy szavazási jogukkal mindenütt éljenek. Ezen határozatokról az E. G. E. vezetősége³⁴ is értesítettik azzal, hogy ilyen értelemben tegye meg a megfelelő intézkedéseit az egyes megyei választmányainál.

5. *Az Iparkamarai választások ügyét részletesen ismerteti dr. Gyárfás Elemér.*

Eln. tanács elhatározza, hogy a mezőgazdasági kamarai választások ügyében hozott határozat értelmében fogja az iparkamarai választásokat vezetni, az egész választás irányításával dr. Gyárfás Elemért, mint a közgazdasági szakosztály elnökét bizza meg, és felhívást intéz a marosvásárhelyi, brassói, dévai, kolozsvári, nagyvárad, aradi és temesvári tagozatokhoz, hogy az iparkamarai választások helyi vezetésére 3-5 tagot hozzanak dr. Gyárfás Elemérnek javaslatba, és ezeknek neveit f. hó 25-ig ugyancsak neki jelentsék be.

6. *A közigazgatási választások ügyét részletesen ismerteti az ügyvezető. Bejelentí, hogy a törvény magyar fordítását a Nagyváradon megjelenő Törvények és Rendeletek kiadóhivatalánál megrendeltük, és a Szilágyság kiadóhivatalától annak kivonatos külön lenyomatát beszereztük.*

Elnöki tanács elvben elhatározza, hogy ezen választások alkalmával magyar többségű helyeken önálló magyar listával a teljes küzdelmet felveszi, vegyes vagy kisebbségben levő megyékben pedig a helyi viszonyoknak megfelelően más politikai

pártokkal lehet kollaborálni azon célból, hogy mentől több magyar képviselő jusson be a községi és megyei képviselő testületbe. Egyúttal felhívja az újságok útján a közönség figyelmét arra, hogy a kifüggesztett választói névjegyzékeket pontosan revideálják, és az esetleges visszaélések ellen minden esetben jogorvoslattal éljenek. Megbízta elnöki tanács dr. Gabányi és Váradi eln. tanácstagokat, hogy a közigazgatási választások vezetésére bejelentett tagozati kiküldötteket az előző eln. tanács határozata alapján írják össze, s velük a szükséges tennivalók ügyében beható tanácskozásokat folytassanak, és őket a megfelelő utasításokkal lássák el.

7. A baccalaureatusi vizsgák szünidei tanfolyamok, és ezzel kapcsolatos ügyeket ismerteti kimerítőn Sándor József alelnök. Bejelenti, hogy a szünidei tanfolyamok meg vannak szervezve, s az erre való anyagi fedezet valószínűleg biztosítva lesz a magyar társadalom ismételt áldozatkészsége folytán. Indítványozza, hogy népgyűléseken, mettingeken dokumentáljuk, hogy demokratikus párt vagyunk, és ezen gyűléseken kell előkészíteni a baccalaureatussal kapcsolatos események következtében összehívandó magyarság nagygyűlését. Felhívandók a szülők, hogy a baccalaureatus gyászos eredménye ne csüggesse őket, és gyermekeiket továbbra is itt taníttassák. A szakosztály kidolgozott egy baccalaureatusi törvényjavaslatot, melyet ősszel a parlamentbe benyújtanak. Ugyancsak bejelenti, hogy a partikuláris iskolákra vonatkozóan az egyházak vezetőjével közösen egy javaslatot dolgozott ki. Indítványozza, hogy a tagozatok a királyhoz küldöttséget szervezzenek, és a tagozatok hívassanak fel ezen küldöttségben való önkéntes jelentkezésre. Felolvasa a közművelődési szakosztály határozati javaslatát, mely ezen jegyzőkönyvhöz ./. alatt csatolatik.³⁵

Elnöki tanács a Sándor József alelnök által előterjesztetteket tudomásul veszi, és az általa tett indítványokat egyhangúlag elfogadja.

8. Elnök bejelenti, hogy Sándor József alelnök a csúcsai paktum tárgyában terjedelmes memorandumot intézett az elnökséghez. Dr. Gyárfás Elemér indítványozza, hogy az időközben beállott változások folytán az elnökség folytasson tárgyalásokat az Averescu párttal a paktum revíziójának kérdésében, és ezen tárgyalások befejezése után foglalkozzék az eln. tanács a memorandummal, annál is inkább, mert annak esedékessége még ez idő szerint nem állott be.

Eln. tanács Gyárfás Elemér indítványát elfogadja, és felkéri az elnök Önnagyméltóságát, hogy a Néppárt vezérével a határozat értelmében tárgyaljon, és egyúttal megbízta Sándor József elnöklete alatt dr. Gabányi Imrét, dr. Gyárfás Elemért, dr. Roth Hugót, dr. Szele Bélát és dr. Váradi Aurélt, hogy a memorandumot bizottságilag tárgyalják meg, és a következő elnöki tanácsülésen erről részletes jelentést. [sic!]

9. Ügyvezető ismerteti a népkisebbségi konferenciák ügyét. Jakabffy Elemér dr. felvilágosításai után

eln. tanács a jelentést tudomásul veszi.

10. Ügyvezető ismerteti a kalotaszegi elnökválság kérdését.

Eln. tanács elhatározza, hogy a tagozattól beszerzendő részletes információ után a következő eln. tanács ülésben fog ezen kérdéssel foglalkozni.

11. Balogh Géza ismerteti a Csík vármegyei tagozat viszonyait.

Tudomásul vétetik.

12. Dr. Gyárfás Elemér bejelenti a magyar–román bank alakulása, valamint a budapesti Roth bankház ügyében beszerzett információit.

Tudomásul vétetik.

13. Ügyvezető ismerteti a szászrégeni tagozat beadványát, melyben a megyei jégkárosultaknak a kormány részéről való kártalanítását kérelmezik.

Elnöki tanács elhatározza, hogy a szászrégeni tagozat magyar támogatással megválasztott néppárti képviselője Goga Oktávián útján fogja a kérést a kormányhoz juttatni, és felkéri arra, hogy a kérést a kormánynál támogassa.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

K. m. f.

Ugron s. k.

elnök

Dr. Deák Gyula s. k.

főtitkár

Fasc. 1, fol. 102-105, gépelt tisztázat, összefűzött. Hátlapján pecsét és kéziratos bejegyzés: „Eln. tan. ülés jkv. 1925. aug.12”

8.

Jegyzőkönyv

*Felvétel 1925. október hó 7-én az Országos Magyar Párt
elnöki tanácsának üléséről.*

Jelen vannak: Ugron István elnök, gr. Bethlen György, Sándor József alelnökök, Várady Aurél dr. ügyvezető, dr. Deák Gyula főtitkár, Ferenczy Géza, dr. Gyárfás Elemér, dr. Roth Hugó eln. tanácsstagok.

1. Elnök üdvözölve a megjelenteket, az ülést megnyitja, és részletes beszámolót ad a stockholmi és genfi konferenciáról, melyeken személyesen részt vett.

Eln. tanács az elnök jelentését hálás köszönetének kifejezése mellett tudomásul veszi.

2. Sándor József ismerteti a tanügyi sérelmeket és az érettségi vizsgával kapcsolatos tennivalókra vonatkozóan, tesz előterjesztést, különösen a szegény sorsú tanulók részére begyűlt összegnek mikénti felhasználása tárgyában.

Elnöki tanács a jelentést tudomásul veszi, és a szükséges intézkedések megtételével a közművelődési szakosztályt megbízza.

3. Gyárfás Elemér részletes jelentést tesz az iparkamarai választások eredményéről. Indítványozza, hogy a választott iparkamarai tagokat az Országos Magyar

Párt közgazdasági szakosztályába tagokul felvétessenek. Bejelenti, hogy a kisiparosok országos szervezésére a szükséges lépések megtétettek.

Elnöki tanács a jelentést tudomásul véve, meghatalmazza a közgazdasági szakosztály elnökét, hogy az iparkamarai választott tagokat a szakosztály tagjai közé meghívja.

4. Közigazgatási választások előkészítését részletesen ismerteti dr. Váradi Aurél ügyvezető.

Elnöki tanács a jelentést tudomásul véve elhatározza, hogy a magyar sajtó átiratban felkérendő a választópolgárság egyetemes felhívására, hogy a választói névjegyzékeket a legnagyobb gondossággal ellenőrizzék, és a fellebbezések mintáját az újságokban leközzöljék. A tagozatok felszólítandók, hogy az elkészült választói névjegyzékekből pontos kimutatást készítsenek úgy a magyar, mint a más nemzetiségű választókról szám szerint és nemzetiség szerint, és a magyar választóknak a számát táviratilag jelentsék a központnak, úgyszintén jelentést tegyenek arról is, hogy melyik román pártnak van kilátása a községi választások alkalmával a szavazatok többségének elnyerésére.

5. Elnök bejelenti, hogy dr. Deutschek Géza, a kalotaszegi tagozatnak a titkára azon kéréssel fordult az elnökséghez, hogy a Lepadatu miniszterrel folytatott megbeszélésekről úgyszintén a neki átadott kisebbségi követelésekről az elnöki tanács előtt személyesen jelentést tehessen.

Elnöki tanács elhatározza, hogy dr. Deutschek Géza előterjesztését meghallgatja.

6. Dr. Deutschek Géza részletesen ismerteti a megbeszéléseknek az előzményeit, megindokolja azon álláspontot, melyet ezen megbeszélések alkalmával képviseltek, és bemutatja a miniszternek írásban átadott memorandumot.

Elnöki tanács Sándor József, Bethlen György és dr. Váradi Aurél bizottsági tagokból álló véleményező bizottságnak jelentéstétel végett kiadja a memorandumot. Egyben megállapítja, hogy a memorandum választási paktum kötésre alkalmas alapnak nem tartja, és erről a memorandumot aláírókat az ezen jegyzőkönyvhöz csatolt átiratban értesíti.³⁶

7. A csucsai paktum ügyét ismerteti ügyvezető. Elnök bejelenti, hogy e hónap második felében tárgyalni fog ezen ügyben Averescu tábornokkal, addig is Gyárfás Elemér illetékes helyen elő fogja készíteni ezen tárgyalást.

Elnöki tanács a bejelentést tudomásul veszi azzal, hogy a paktum revidálására vonatkozó pontok precizíroztatandók.

8. A kivándorlás ügyében beadott jelentést ismerteti ügyvezető.

Elnöki tanács elhatározza, hogy a képviselők és szenátorok kéressenek fel, hogy a szerintük legalkalmasabb módon hassanak oda a kormánynál, hogy a kivándorlási ügynökségeknek adott újabb koncessziók visszavonassanak, és hívják fel a kormány figyelmét arra, hogy a kivándorlási törvénybe ütköző intézkedések az állam egyetemes érdekeit veszélyeztetik.

9. Ügyvezető ismerteti az aradi Magyar Újság ügyét.

Elnöki tanács elhatározza, hogy az aradi Magyar Újság kiadóhivatala felszólítandó, hogy a lapterjesztés érdekében megtett intézkedései ellen felhozott kifogások

lehetőleg a többi tagozatok területén működő lapvállalatok érdekeinek figyelembevételével megszüntessenek.

10. Ügyvezető ismerteti a kézdi-orbai tagozat beadványát a párt hivatalos lapjának átvétele ügyében.

Elnöki tanács kimondja, hogy egy hivatalos lap alapítása a pártnak oly nagyarányú anyagi megterhelésével járna, melyre ez idő szerint képtelen, az indítványt nem fogadja el.

11. Ügyvezető az orsz. nőegyesületek kongresszusának ügyét ismerteti.

Elnöki tanács úgy határoz, hogy a nőegyletek kongresszusi kívánságai precizírozásánál a Magyar Párt igyekezzék befolyását érvényesíteni.

12. Ügyvezető ismerteti az Erdélyi Kárpát Egyesület beadványát.

Elnöki tanács megbízza ügyvezetőt, hogy az EKE igazgatóságával lépjen érintkezésbe, és a következő elnöki tanácsülésen tárgyalásainak eredményéről jelentést tegyen.

13. Főtitkár ismerteti e Nemzeti Párt főtitkárával folytatott megbeszéléseit.

Elnöki tanács a jelentést tudomásul véve, ratifikálja az elnöknek az Ellenzék napilapban tett nyilatkozatát,³⁷ és felhatalmazza a további megbeszélések folytatására.

14. Ügyvezető bejelenti, hogy az Arad megyei és Bihar megyei, még ez idő szerint meg nem alakult tagozatok alakuló gyűléseikre központi kiküldötteket kérnek.

Elnöki tanács az Arad és Bihar megyei magyarság megmozdulásáról tanúskodó jelentést örömmel fogadván, az alakuló üléseken magát képviseltetni kívánja, s a Nagyváradon tartandó alakuló gyűlésen leendő képviselőre dr. gr. Bethlen György alelnök vezetése mellett dr. Roth Hugó és dr. Willer József tagokat, az Aradon tartandó ülésen leendő képviselőre pedig gr. Teleki Arctur vezetése mellett ügyvezetőt és Gombos Benő tagtársat kéri fel.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

K. m. f.

Ugron s. k.

elnök

Dr. Deák Gyula

főtitkár, jegyző

Fasc. 1, fol. 106-107, gépelt tisztázat, összefűzött. Hátlapján pecsét és kézírásos bejegyzés: „Eln. tan. ülés jkv. 1925. okt. 7”

9.

Jegyzőkönyv

*Felvétel Kolozsvárt, 1925. okt. 31-én Országos Magyar Párt elnöki tanácsának üléséről.*³⁸

Jelen vannak: Ugron István elnök, dr. gr. Bethlen György alelnök, dr. Váradi Aurél ügyvezető, dr. Deák Gyula főtitkár, továbbá dr. Gabányi Imre, dr. Gyárfás Elemér, dr. Roth Hugó, dr. Thury Kálmán elnöki tanácsstagok. Egyes konkrét ügyekben megadandó felvilágosítások végett megjelentek az egyházak részéről: Nagy Károly ref. püspök, Balázs András kanonok és Kovács Kálmán püspöki titkár; a tagozatok képviselőiben pedig Balogh Géza és dr. Wass Béla.

Elnökül Ugron István elnök, a jegyzőkönyvet vezeti dr. Deák Gyula főtitkár.

1. Elnök üdvözölve a megjelenteket, az ülést megnyitja és bejelenti, hogy távolmaradásukat kimentették Sándor József és dr. Jakabffy Elemér alelnökök, úgyszintén gr. Teleki Arctur eln. tanácsstag.

Tudomásul vétetik.

2. Elnök sajnálattal konstatálja, hogy a legutóbbi elnöki tanácsülésről indiszkrétció folytán olyan tudósítások jelentek meg az egyes napilapokban, amelyeknek a jövőben semmi körülmények közt nem szabad.³⁹ Tekintettel a mai ülés tárgysorozatának nagy fontosságára felkéri a megjelenteket, hogy az ülés tárgysorozatáról, illetőleg annak határozatairól csak a hivatalos kommuniké adassék ki a nyilvánosság számára,⁴⁰ egyébként az ülés lefolyásáról semmiféle nyilatkozat ne tétessék.

Elnöki tanács az elnök bejelentését sajnálattal veszi tudomásul és az indítványát egyhangúlag elfogadja.

3. Elnök bejelenti, hogy a tárgysorozat következő pontja állásfoglalás a közíg. választások alkalmával tanúsítandó magatartás kérdésében. Hangsúlyozva a kérdés nagy fontosságát behatóan ismerteti a jelenlegi politikai helyzetet, bejelenti, hogy kollaborációra irányuló megkereséseket kapott a Magyar Párt az egyes román pártoktól, megbeszéléseket folytat az elnökség a többi kisebbségek képviselőivel. Részletesen ismerteti ezen megbeszéléseknek anyagát, különösen a szászokét. Bejelenti elnök, hogy az averescánusok a csúcsai paktumot teljes egészében érvényben levőnek tekintik, revízióját nem tartják szükségesnek, csak annak interpretálását. Elnök a revízió feltétlen szükségszerűségét hangsúlyozza és indítványozza, hogy a revízió részletes előkészítésére és kidolgozására bizottság küldessék ki, és ezen bizottságba gr. Bethlen György, dr. Gyárfás Elemér és dr. Szele Béla választassanak be.

Elnöki tanács elhatározza, hogy a csúcsai paktum mielőbbi revíziója keresztül viendő és elnök indítványát egyhangúlag elfogadja.

Elnök bejelenti, hogy az Avarescánusoktól a közíg. választásokra vonatkozólag külön ajánlat nem érkezett, valószínűnek tartja, hogy még ők sem határoztak abban a kérdésben, hogy önálló pártlistával, vagy pedig a liberálisokkal együtt fognak a választási küzdelemben résztvenni.

A Román Nemzeti Párt felvette az érintkezést a Magyar Párttal. Félhivatalos megbeszélések folytak a Magyar Párt képviselőjében Sándor József, gr. Bethlen György, Gyárfás Elemér és a Román Nemzeti Párt között. Elismeri elnök, hogy a Román Nemzeti Párt a magyarság és szászág előtt népszerű, de mivel a Nemzeti Párt regionalista lévén, egyedül kormányra alig kerülhet, csak a regáti Parasztpárttal együtt, mellyel már ez idő szerint is politikai paktumban van, ez utóbbi pedig nem lévén polgári párt, hanem kommunista ideákkal telített, egyáltalán nem lenne kívánatos és célszerű, hogy a Magyar Párt egy ilyen politikai párttal kollaboráljon.

Elnök bejelenti, hogy Sándor József alelnök határozottan a Nemzeti Párttal való kollaboráció mellett foglal állást és felolvastatja Sándor Józsefnek erre vonatkozó leveleit és a Nemzeti Párt elnökével folytatott megbeszéléseiről szóló jelentését.

Dr. Gyárfás Elemér bejelenti, hogy a Nemzeti Párt vezetőségével ő is folytatott bizonyos megbeszéléseket, sőt nemcsak a közíg. választásokra vonatkozóan, hanem egy általános politikai paktum megkötésére is. A Nemzeti Párt vezetői felajánlották, hogy városokban, hol a magyarság többségben van a paritásnak megfelelően egyéb helyeken, pedig az aránynak megfelelő helyek biztosítására tettek ajánlatot.

Bethlen György gr. dr. Hategan Emil nemzeti párti politikussal tárgyalt, aki ugyancsak a fenti paritásos és aránylagos megállapodásra tett ajánlatot és kijelentette, hogy a fenti paritásnak az elvőből a román presztízskérdés szempontjából sem tehetnek engedményeket.

Ismerteti elnök a román Liberális Párt ajánlatát, felolvastatja az utóbbi elnökségi értekezletről készített feljegyzéseket, úgyszintén a Bernády-Constantinescu féle megbeszélésre hozott elnökségi határozatokat és utasításokat. Bejelenti, hogy ezen utasítások alapján Bernády György, gr. Toldalaghy Mihály és gr. Teleki Arctur Constantinescuval felvették az érintkezést, vele részletes eszmecsereét folytattak,⁴¹ melyre vonatkozóan Bernády ez ideig az elnökségnek jelentést nem tett, ellenben Toldalaghy Mihály részletesen beszámolt a tárgyalások eredményéről. Elnök felolvastatja Toldalaghy Mihály részletes jelentését. Ezen jelentésben foglaltak alapján az elnökség elkészítette a kormánynak átnyújtandó memorandumot, melyet ügyvezető egészében felolvas. Bejelenti elnök, hogy a kormány kérte ezen memorandum f. év november 1-ig való benyújtását.

Elnöki tanács behatóan megtárgyalva az ügyet, az egyházak képviselőinek, valamint a jelenlevő összes elnöki tanácsstagoknak hozzászólása után a kormánynak átnyújtandó memorandum szövegét elfogadja és elhatározza, hogy a memorandum Váradi dr. útján még a mai nap folyamán személyesen átadatik a jelenleg Kolozsvárt tartózkodó dr. Bernády Györgynek, aki felkérte, hogy gr. Toldalaghy Mihállyal és gr. Teleki Arcturral érintkezésbe lépve ezen memorandum alapján a további esetleges tárgyalásokat ad referendum jelleggel a kormány képviselőjével tovább folytathatják. Ezen határozatról fent nevezettek írásban értesítendőek.

Elnöki tanács kimondja általánosságban, hogy a közig. választásokat politikai jellegű aktusnak tekinti, kivéve a falusi községekben megejtendőket, melyeknek elintézését a tagozati elnökségnek irányítása mellett közvetlenül az érdekelt községekre bízta. A megyei és városi választások vezetését és irányítását az Orsz. Magyar Párt fenti határozata alapján önmagának tartja fenn.

Elnök felkéri az elnöki tanács tagjait, hogy tekintettel a kérdés nagy fontosságára egyenként nyilvánítsák véleményüket arra vonatkozóan, hogy a közig választásokon a magyarság önálló listával, kisebbségi listával vegye fel a küzdelmet, vagy pedig kollaboráljon-e román politikai párttal, s ha igen, akkor melyikkel? Ügyvezető ismerteti az erre vonatkozóan ez ideig beérkezett tagozati véleményes jelentéseket, mely szerint a nagybányai tagozat politika mentes közös listával, a Hunyad megyei tagozat a Nemzeti Párttal, az erzsébetvárosi tagozat a Nemzeti Párttal és a szász kisebbséggel, a besztercei tagozat a szász kisebbséggel és esetleg a Nemzeti Párttal, a szászáregényi tagozat a Nemzeti Párttal és a szász kisebbséggel, a szászvárosi tagozat a Nemzeti Párttal, az aradi tagozat esetleg a Nemzeti Párttal, de semmi esetre sem a liberálisokkal, algyógyi tagozat a Nemzeti Párttal, a kolozsi tagozat a Nemzeti Párttal, a Szilágy megyei tagozat, Kisküküllő megyei, szatmári, nagyváradi, úgyszintén a Csík megyei, Udvarhely megyei és Háromszék megyei tagozatok önálló kisebbségi listával, a brassói tagozat pedig városi román-szász-magyar listával óhajtja felvenni a választási küzdelmet.

dr. Thury Kálmán részletesen ismerteti a Bihar vármegyei politikai helyzetet és azokat a tárgyalásokat, amelyeket egyesek különböző politikai pártokkal úgyszintén a zsidóság és a munkásság képviselőivel folytattak. Bejelenti, hogy megbízható helyről nyert értesülése szerint a Bihar megyei kommunisták választási megegyezést kötöttek a Román Nemzeti Párttal és arról is értesült, hogy a Nemzeti Párt a Parasztpártnak azon forradalmi ízü programját, hogy „ki-ki csak azt a földet kapja, amit maga megmunkálni képes”, magáévá tette. A Liberális Pártnak és Averescánusoknak Bihar megyében talajuk, nincsen, ezért azt indítványozza, hogy *önálló listával*⁴² menjünk a választási küzdelembe, természetesen a *zsidóság és a munkássággal*⁴³ kollaborálva, ez azonban ő szerinte ne zárja ki annak a lehetőségét, hogy a román pártokkal egyesek ez idő szerint még további tárgyalásokat folytathassanak.

dr. Gyárfás Elemér szerint nem az a fontos, hogy milyen előnyökkel kecsegtetnek a különböző román pártok, hanem az, hogy milyen retorzióktól kell tartani a magyarságnak. Ezért ő is azon a nézeten van, hogy *önálló kisebbségi listával*⁴⁴ vegyük fel a választási küzdelmet. Ez idő szerint azonban nem tartja célszerűnek, hogy az eln. tanács már ma véglegesen döntsön az állásfoglalás tekintetében, mert aggodalommal vannak, hogy a választásokig terjedő időt egyesek a magyarság politikai bomlási folyamatának megindítására használhatnák fel. Az elnöki tanács a maga részére elvileg leszögezheti álláspontját, azonban a választóközönség részére nyilatkozatot ne tegyünk, utasításainkat még ez idő szerint ne adjuk ki. Legfontosabbnak tartja a választásokkal kapcsolatosan a magyarság intenzív

megszervezését, indítványozza, hogy a választások vezetésével megbízandó központi kiküldött a tagozatokkal külön-külön tárgyalásokat folytasson a taktikai kérdésekre vonatkozóan. Véglegesen dönteni csak akkor célszerű, amikor a választások hat napja már kivan tűzve. A tárgyalások a többi politikai pártokkal tovább folytatandók, a szászokkal a megegyezés okvetlenül precizírozva írásba foglalandó. Hangsúlyozza a mai eln. tanácsüléséről kiadandó kommuniké megszerkesztésének nagy fontosságát, mely a választóközönség megnyugtatóra kell, irányuljon, de egyúttal buzdítóan is kell, hasson a további aktivitás tekintetében.

Gr. Bethlen György szerint a román politikai pártok között sem alakult ki a helyzet annyira, hogy a Magyar Párt határozni tudna abban a kérdésben, hogy kollaborálhat-e a választások alatt valamely román párttal. A nemzeti párt paritásos ajánlata a magyarság szempontjából elfogadhatatlan a szocialistákkal való tárgyalásoknál nagyon ügyelnünk kell, hogy a kom-munisták teljesen kizárassanak, a többi kisebbségekkel való tárgyalásokat pedig okvetlenül írásba kell foglalni. Ezen szempontok mérlegelése után indítványozza, hogy *önálló kisebbségi választási listával*⁴⁵ menjünk a küzdelembe, esetleg hagyjunk nyitva ajtót egy olyan megállapodásnak, mely politikamentes, pártok feletti választási listával venné fel a küzdelmet.

Dr. Gabányi Imre szerint elsősorban magunkkal kell tisztába jönni, hogy tulajdonképpen mi a magyarságnak az álláspontja ezen kérdésben. Ezért indítványozza, hogy ezen fontos kérdésben való döntés céljából azonnal hívassák össze az int. bizottság.

Most csak arra vonatkozóan tárgyaljunk, illetőleg határozzunk, hogy az int. bizottság előtt ezen fontos kérdésben milyen álláspontot foglaljunk el. Szerinte a nemzeti párt regionalista lévén, nem kormányképes, tehát semmi értelme sincs a velük való együttműködésnek. A Liberális Párt a jelenlegi hatalmon levő párt, melynek módjában van teljesíteni kisebbségi követeléseinket és ezért, ha kényszerhelyzetben valamely román párttal választási paktumot kötnénk, akkor ez csak a *Liberális Párt*⁴⁶ lehet. Indítványozza, hogy a tagozati elnököket egyenként hívjuk be bizalmas megbeszélésre és ennek megtörténte után hívassék össze az int. bizottság, mely nemcsak a szerv. szabályzat szerint, hanem a tagozatokkal való közvetlen érintkezés folytán is egyedül hivatott ezen kérdésben dönteni.

Balázs András szerint kritikus helyzetünkben nagyon meggondoltaknak és óvatosaknak kell lenni, számolnunk kell azzal a retorzióval, amelyet ellenünk a mellőzött román pártok alkalmazhatnak. A csúcsai paktum lehetne az a villámhárító, mely ürügyül szolgálhatna arra, hogy újabb paktumokba ne menjünk bele. Nem tartja célszerűnek a liberálisokkal bármiféle egyezséget kötni, mert nagyon kell ügyelni az önállóságunkra, és aggodalmi vannak a tekintetben is, hogy a különböző román pártokkal való tárgyalásokban a mi hátrányunkra ragadtatjuk el magunkat. Szükségesnek tartja ő is a magyarság intenzív megszervezését és központi kiküldöttnek a tagozatokkal való közvetlen érintkezését. Mindezeknek a

figyelembevételével indítványozza, hogy *önálló kisebbségi listával*⁴⁷ vegyük fel a küzdelmet.

Dr. Roth Hugó szerint politikai erkölcstelenség lenne azt a Liberális Pártot támogatni, amely a magyar kisebbséggel szemben a legsúlyosabb politikai brutálításokat követte el. Az Avarescu pártnak Erdélyben talaja nincsen és a csúcsai paktum a közigazgatási választásokat illetően szerinte szabad elhatározásában nem korlátozhatja a Magyar Pártot. A Nemzeti Párt megfeledezett teljesen a gy.fehérvári határozatokról, részükről állandó sajtótámadásnak vagyunk kitéve, szítják ellenünk mindenütt a gyűlöletet, túlzó sovíniszták. Mindezek figyelembevételével azt indítványozza, hogy a kisebbségekkel keressük a megegyezést és *önálló kisebbségi listával*⁴⁸, vegyünk részt a választásokon. Bejelenti, hogy a választási névjegyzékek ellen beadandó fellebbezések elintézésével megbízott járásbíró olyan súlyos visszaéléseket követett el, melyeknek alapján fegyelmi feljelentés megtételét látja szükségesnek. Elnök felszólítására a fegyelmi feljelentés elkészítését elvállalja.

Elnök indítványozza, hogy a zsidóság és a szocialisták képviselőivel a választásoknál tanúsítandó magatartás kérdésében a kollaborálásra vonatkozóan az érintkezés felvétessék és erről a tagozatok mihez tartás végett értesíttessenek.

Helyesléssel elfogadtatik elnök indítványa:

„Elnöki tanács beható tárgyalás után, melyben a megjelent tagozati képviselők, úgyszintén az egyházak képviselői is részt vettek, az alábbi és a sajtó útján is közlendő határozatot hozza:

A politikai helyzet még nem fejlődött oda, hogy az eln. tanács mérlegelés tárgyává tehesse az elhatározásnál irányadó azon összes szempontokat, melyek a pártközi együttműködés tekintetében a teljesen kialakult és végleges állásfoglalást eredményezhetik. Mindazonáltal minden eshetőségre biztosítani kívánva a választásoknak a magyar nemzeti kisebbségre kedvező eredményét, felhívja az eln. tanács a tagozatokat, hogy a magyar választóközönség intenzív felvilágosítása mellett már most készítsék el a lélekszámarányra figyelemmel a városi és megyei választásokra a magyarság önálló jelölő listáját. Kívánatosnak tartja, hogy erre az önálló magyar listára helyenként a többi kisebbségek illetékes reprezentánsai is arányos számban felvétessenek. A mielőbb összeállítandó városi és megyei jelölő listák a központi elnökséghez hozzájárulás céljából felterjesztendők. A falusi községek választásaira a pártközpont befolyást gyakorolni nem kíván, s azok irányítását a tagozatokra bízza. Az elnöki tanács hangsúlyozza, hogy a pártfegyelem és a veszélyeztetett nagy érdekek iránti érzékükről most kell tanúságot tenniük a Magyar Párt tagozatainak és összes tagjainak. Felhívja ezért őket, hogy helyezték az ügyet teljes bizalommal a pártközponti vezetőségének kezébe, s a központi intézkedések megtétele előtt helyi megállapodásokat ne létesítsenek, hanem az erre irányuló megkereséseket nyomban utalják a párt központi elnökségéhez.”

*Elnöki tanács kimondja, hogy elvileg*⁴⁹ *az önálló lista alapján veszi fel a választási küzdelmet. Felhatalmazza azonban az elnököt, hogy a többi kisebbségek, különösen a szászok képviselőivel további tárgyalásokat folytathasson, és megállapodásokat létesít-*

hessen a városonként és megyénként a magyarságot megillető arányszámokra vonatkozólag is. Elnöki tanács felhatalmazza az elnökséget, hogy a tagozatok elnökeit, vagy azok helyetteseit turnusonként bizalmas megbeszélésre és utasítások átvételére behívja, a választásoknak az irányításával a központ részéről dr. Várady Aurélt és dr. Gabányi Imrét bízva meg. Az általános irányítás után a tagozatok községenként megszervezendők a tagozati elnökségek útján. Aradi szervezkedésre Jakabffy Elemér dr., a Szatmár megyeire dr. Roth Hugó küldetik ki, a Háromszék megyei, Udvarhely- és Csík megyei tagozatok megszervezéséről az elnökség fog intézkedni.

4. A romániai német kisebbség képviselőivel folytatott tárgyalások lefolyását ismerteti elnök.

Elnöki tanács kívánatosnak tartja a német kisebbséggel való kollaborációt, elhatározza, hogy ahol a magyarság a németiséggel együtt többséget alkot, a választási küzdelmet közös listával fogja felvenni; a lélekszám aránynak megfelelően, előzetesen megállapítandó a kvóta. Elnök felhatalmaztatik, hogy a tárgyalásokat tovább folytassa, és kötelező megállapodásokat létesíthessen.

5. A genfi kisebbségi konferencia lefolyásáról Balogh Arthur dr. írásbeli jelentését ismerteti főtitkár.

Tudomásul vétetik és a magyarság képviseletében a konferencián részt vett dr. Balogh Arthur és dr. Jakabffy Elemér kiküldötteknek az elnöki tanács jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

6. A kivándorlás ügyében beterjesztett kijelentést ismerteti főtitkár.

Kiadatik dr. Bernády György képviselőnek, hogy alkalmas időben, a parlamentben, interpelláció formájában előadja, egyúttal az Aradi Magyar Újságban megjelent kivándorlási hirdetemény közzététele miatt az aradi tagozat elnökségénél megfelelő lépések teendők.

7. Főtitkár bejelenti, hogy a párt hivatalos helyiségeit a lakáshivatal elrekvirálta.

Az elnöki tanács a rekvirálást nagy megütközéssel vette tudomásul annál is inkább, mert ez oly időben történt, amikor a pártnak a közigazgatási választásokban reá váró hivatása eddigi helyiségeinek háborítatlan birtoklását a nyugodt munka nélkülözhetetlen feltételének tartja. Megbízta az elnökséget, hogy a szükséges intézkedéseket illetékes helyen tegye meg.

8. Főtitkár ismerteti az erd. ref. egyházkerület beadványát a szilágykövesdi elemi iskola bezárása tárgyában.

Elnöki tanács a parlamentben való interpellálás céljából Sándor József képviselőnek adja ki.

9. Tárgyaltatik a szászvárosi tagozat beadványa a Kún kollégium imatermének elvétele tárgyában.

A parlamentben való interpellálás céljából Sándor József képviselőnek adatik ki.

10. Tárgyaltatik a csernátfalusi tagozat beadványa iskola bezárási és más sérelmezett ügyekre vonatkozóan.

Interpellálás céljából dr. Bernády Györgynek adatik ki.

11. Főtitkár bejelenti, hogy Lázár László Hunyad megyei tagozati elnök a kényszerbérletre vonatkozóan indítványt terjesztett elő.

A közgazdasági bizottság elnökének javaslata alapján az indítvány Zima Tibor kamarai képviselőnek adatik ki a szükséges intézkedések megtétele céljából.

12. Tárgyaltatik Ugron Zoltánnak a Székely Közélet című sajtóorgánumban közzétett indítványa.⁵⁰

Elintézés céljából dr. Gyárfás Elemérnek, mint a Közgazdasági szakosztály elnökének adatik ki.

13. Bejelentetik a Kisküküllő megyei tagozat javaslata, a megyei és városi tanácsstagok kijelölésére.

Tudomásul vétetik.

14. Dr. Gyárfás Elemér bejelenti, hogy a Kisküküllő vármegyei tagozat f. év. nov. hó 15-én Dicsőszentmártonban közgyűlést tart, melyre két központi kiküldött kijelölését kéri.

*Tudomásul vétetik azzal, hogy a központi elnökség a gyűlésen képviseltetni fogja magát.*⁵¹

Több tárgy nem lévén, elnök az ülésen megjelenteknek szíves közreműködésükért köszönetet mondva, az ülést bezárja.

Kmf.

Ugron s. k.

elnök

Dr. Deák Gyula s. k.

főtitkár jegyző

Fasc. 1, fol. 109-117, gépelt tisztázat, összefűzött. Hátlapján pecsét és kézírásos bejegyzés: „Eln. tanács ülés jkv. 1925. okt. 31.”

10.

Jegyzőkönyv

Felvétel Kolozsvárt, 1925. december 16-án, az Országos Magyar Párt elnöki tanácsának üléséről.

Jelen vannak: dr. gr. Bethlen György alelnök, dr. Váradi Aurél ügyvezető, dr. Deák Gyula főtitkár, dr. Gabányi Imre és dr. Roth Hugó elnöki tanácsstagok.

Elnökök: dr. gr. Bethlen György, a jegyzőkönyvet vezeti: dr. Deák Gyula.

1. Elnök üdvözlőlvén a megjelenteket, bejelenti, hogy távolmaradásukat kimentették Ugron István elnök, dr. Ferenczy Géza, gr. Teleki Arctur és dr. Thury Kálmán elnöki tanácsstagok. Bejelenti továbbá, hogy az elnök úr Őexcellenciája,

mint az erdélyi ref. egyházkerület főgondnoka, az egyházi panaszok tárgyalására hivatalosan Genfbe utazott.

Tudomásul vétetik.

2. Elnök bejelenti, hogy a f. hó 17-ére kitűzött int. bizottsági ülést az elnökség, tekintettel, a kormánnyal folyamatban levő nagyfontosságú tárgyalásokra, időszereültlenség okából, később meghatározandó időpontra halasztotta el. Kéri az elnöki tanács utólagos jóváhagyását.

Elnöki tanács az Int. bizottsági ülés határnapjának elhalasztását egyhangú helyesléssel jóváhagyja.

3. Főtitkár bejelenti, hogy dr. Grandpierre Emil az Országos Magyar Párt v. ügyv. alelnöke a magyar állampolgárságot megszerezvén, az országból véglegesen eltávozott.

Sajnálattal tudomásul vétetik.

4. Főtitkár bejelenti, hogy Szathmári Ákos, a párt pénztárnoka, egyéb irányú elfoglaltságára való hivatkozással, már korábban benyújtott lemondását megismételte. Az elnökség a pénztárnoki teendők ideiglenes ellátásával dr. Hankó Jánost, a kolozsvári Takarékpénztár Rt. tisztviselőjét bízta meg és felkérte dr. Szatmári Ákost, hogy a pénztárt az ellenőrök közreműködésével, a megbízott pénztárnoknak adja át.

Főtitkár indítványozza, hogy Szatmári Ákos v. pénztárnoknak fáradságos és eredményes nagy munkásságáért az elnöki tanács jegyzőkönyvi köszönetet szavazzon.

Elnöki tanács a tett intézkedést tudomásul veszi, és Szathmári Ákosnak önzetlen eredményes munkásságáért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

5. Főtitkár bejelenti, hogy a párt anyagi ügyeiben nemcsak, hogy javulás nem állott elő, hanem az újabb időben történt gyakori kiküldetések költségei a párt anyagi helyzetét a lehető legkedvezőtlenebbül befolyásolták. Jelenti, hogy a tagozatok kb. 100–200 ezer lej hátralékban vannak a jövő évre. Roth Hugó a községeknek népirodák útján való megszervezésével véli a párt anyagi ügyeit rendezhetőnek. Ezen ügyben már érintkezésbe lépett gr. Teleki Arcturral, és részletes indítványát írásban fogja benyújtani. Egyben felhívja a párt vezetőségének figyelmét arra, hogy egyes tehetősebb magánszemélyeket, kik a politikai életben aktív részvételre nem hajlandók, külön kell felszólítani, hogy a pártot jelentősebb összeggel támogassák.

Elnöki tanács a tett bejelentéseket tudomásul veszi, és dr. Roth Hugó indítványát elfogadja.

6. Dr. Asztalos Kálmán, mint a „Hangya” központi kiküldöttje, részletesen ismerteti a gazdasági és hitelszövetkezeteknek, továbbá a fogyasztási szövetkezeteknek jelenlegi jogi helyzetét, és rámutat azokra a veszélyekre, melyek a szövetkezeteket a most benyújtott szövetkezeti törvénytervezet törvénnyé válása esetén érhetik. Bejelenti, hogy ezen ügyben a kormányhoz intéztek már egy memorandumot, és most arra kéri a Magyar Párt elnöki tanácsát, hogy a kormánnyal jelenleg folyamatban levő tárgyalások anyagába az általuk beadott memorandumban foglalt

kívánalmakat a Magyar Párt tegye magáévá és mint kisebbségi követelményeket érvényesítse. A memorandumnak egy példányát közvetlenül a tárgyaló bizottsághoz Bukarestbe, másik példányát pedig a központi pártvezetőségnek postafordulattal meg fogja küldeni.

Elnöki tanács dr. Asztalos Kálmán bejelentését tudomásul veszi, az előterjesztett kérését elfogadja és a memorandum beérkezése után fogja a kormánnyal tárgyaló kiküldötteit értesíteni, hogy a tárgyalások anyaga a szövetkezetek kívánságaival egészítsék ki.

7. Főtitkár ismerteti a Magyar Párt szervezkedési mozgalmait, örömmel jelenti, hogy a nyáradszeredai tagozat elnöke arról értesített, hogy a tagozathoz tartozó községekben a szervezkedési munkálatok a befejezéshez közelednek, és a magyar lakosságnak cca. 96%-a meg is van szervezve. Sajnálattal jelenti be előadó, hogy Háromszék megyében nyomasztó hangulat uralkodik, amelyre valamely örvendesebb befolyást Sándor József alelnök képviselőnek f. hó 28-ra tervezett képviselői beszámolója gyakorolhat. A Torda vármegyei tagozat szervezkedési munkálatai is részben hatósági akadályok támasztása, részben a jelenlegi vezetőségnek nem elég nagy fokú agilitása miatt, nehézkesen haladnak előre. A dévai tagozat jelentése szerint a hatóságok nehézségeket támasztanak a szervezkedési munkálatok, különösen a taggyűtések ellen. Örömmel jelenti előadó, hogy a határszéli zónában, Nagykárolyban, a tagozat alakulására az engedély megadatott, és a f. hóban kitűzött alakuló közgyűlésre, a központ képviselőjére Bölönyi Zoltánt, a Szilágy vármegyei tagozat ügyvezető alelnökét kértük fel.

Főtitkár jelentése tudomásul vétetik azzal, hogy a szervezkedési munkálatokkal szemben támasztott hatósági atrocitások orvoslása céljából szükséges lépéseket az elnökség saját hatáskörében tegye meg.

8. Ügyvezető előterjesztést tesz arról, hogy az évi közgyűlés idáig nem volt megtartható, és megtartása ez évben a közismeretű politikai viszonyokra tekintettel is, immár alig lehetséges, miért is az int. bizottságtól felhatalmazás volna kérendő arra, hogy az elnökség a közgyűlést a jövő év tavaszán hívhassa össze.⁵²

Elnöki tanács az előterjesztést magáévá téve kimondja, hogy a szükséges felhatalmazást az int. bizottságtól kéri.

9. Bemutattatnak a dévai és Hunyad vármegyei tagozat szept. havában tartott évi közgyűléséről felvett jegyzőkönyvek és ismertettettek a hozott határozatok.

Elnöki tanács örömmel veszi tudomásul a Hunyad vármegyei magyarság egységes megmozdulásáról tanúskodó jegyzőkönyvek tartalmát, és a párt részéről eddig kifejtett működés irányelveivel megegyező, s a megegyezésre törekvést kifejező határozatokat is. A Moravcsik Ferenc piski lakos bántalmaztatása ügyében hozott határozatot illetőleg azonban kijelenti, hogy bár a maga részéről is a legnagyobb felháborodással értesült nevezett bántalmaztatásáról, a kívánt elégtétel megszerzése tekintetében lépéseket ezúttal már csak azért sem tehet, mert nem tudja, hogy az időközben történtek nem tettek-e minden lépést tárgyalanná, erről a Hunyad megyei tagozat értesítendő.

10. Ügyvezető ismerteti a kivándorlás megakadályozására irányuló lépéseket, és ifj. Hehs Aladár hírlapírónak ez ügyben kifejtett tevékenységét, valamint azon ajánlatát, hogy a párt erkölcsi támogatással tegye lehetővé részére a kivándorlási üzemek ellen írott könyve kiadását.⁵³

Elnöki tanács ügyvezető jelentését tudomásul véve kimondja, hogy bár legteljesebb elismeréssel van Hehs Aladár hírlapírói működése iránt, mely nevezettnek önzetlen ügybuzgalmáról tesz tanúságot, könyve kiadásához az erkölcsi támogatást csak akkor adhatja meg, ha alkalma volna a könyv tartalmával megismerkedni.

11. Ügyvezető ismerteti a főiskolai magyar ifjúság segélyezésére indult mozgalom⁵⁴ eddigi eredményét, jelenti, hogy a főiskolai ifjak társas szellemének ébrentartására egy szűkebb hölgybizottság ismerkedő estélyt rendezett, mely a segítő alapra 3 ezer lejnél többet jövedelmezett, ismerteti a segítő tevékenység eddigi eredményeit, és ezekkel kapcsolatban a befolyt összeg kezelésével elnök úr Öexcellenciája részéről megbízott kuratórium eddigi tevékenységét feltüntető jegyzőkönyveket, kapcsolatban a kuratóriumnak azon előterjesztésével, hogy az eln. tanács adjon neki önkormányzatot, és hatalmazza fel arra, hogy magát egy-két taggal szükséghez képest kiegészíthesse.

Elnöki tanács a tett jelentést tudomásul veszik, és a kuratóriumnak a kért felhatalmazást jelentéstétel várása mellett megadja azzal, hogy a továbbiakban is összhangban kell lennie az elnökséggel.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

K. m. f.

Dr. gróf Bethlen György s. k.

elnök

Dr. Deák Gyula

jegyző

Fasc. 1, fol. 118-119, gépelt tisztázat, összefűzött. Hátlapján pecsét és kézírásos bejegyzés: „Eln. tan. ülés jkv. 1925. dec. 16”

11.

Kivonat az 1927. X. 14-én az O. M. P. elnöki tanácsának ülésén felvett jegyzőkönyvből.

2. *Dr. Váradi Aurél* elnöki tanács tag az ezen jegyzőkönyvhöz ./. alatt csatolt írásbeli jelentését olvassa fel a f. évben lefolyt országos választásokról, és az azokkal kapcsolatos eseményekről.⁵⁵ Javaslatot terjeszt elő *dr. Bernády György*, gróf *Toldalagi Mihály*, *Ugron András*, *dr. Lakatos Sándor* és *Nagy Gyulának* a választások alkalmával és azt követőleg tanúsított magatartásuk miatt felelősségre vonásuk tárgyában.

Elnöki tanács a jelentést tudomásul veszi, s az előterjesztett javaslatot elfogadva, kimondja, hogy dr. Bernády György, Ugron András, gróf Toldalagi Mihály, dr. Lakatos

Sándor és Nagy Gyula ellen a f. évi országos választások alatt és azt követőleg tanúsított politikai magatartásuk miatt⁵⁶ az eljárást megindítja, s megbízza a központi elnökséget, hogy nevezetteket magatartásuk 15 nap alatt leendő igazolására szólítsa fel. Az igazoló felhívás megszövegezésével dr. Róth Hugó, dr. Gabányi Imre és dr. Váradi Aurél elnöki tanácsstagokat bízza meg.⁵⁷

3. Dr. Váradi Aurél elnöki tanácsstag, mint előadó, ismerteti Sándor József pártalelnök f. év július hava 28-ról a gróf elnök úr öméltósága útján az elnöki tanácshoz intézett bejelentését, melyben összeférhetetlenséget állapít meg dr. Bernády György elnöki tanácsstag ezen minősége és Marosvásárhely város élen viselt primári állása között, s kéri ennek megállapítása mellett nevezettnek a magyar párti szervezetekből való lemondatását. Az ismertetés után előterjeszti előadó a következő határozati javaslatot:

Tekintve, hogy dr. Bernády György, midőn annak idején Marosvásárhely város primárjául jelöltetett, e tényt elnöki tanácsunknak bejelentette és ennek egyenes hozzájárulásával vállalta a jelzett állást, tekintve, hogy Sándor József alelnöknek az összeférhetetlenség tárgyában tett bejelentése nem tartalmaz olyan konkrét adatot, mely a primári és az elnöki tanácstagi állások közt elvileg fennállónak mondott összeférhetetlenség tényleges jelenlétét a M. P. szempontjából nyilván felismerhetővé, és így a párt kívánt fellépését ez idő szerint elengedhetetlenül szükségessé tenné, és tekintve végül, hogy dr. Bernády Györgynek a Liberális Párthoz való viszonya és abból folyóan a magyarság szempontjából elbírálást igénylő politikai magatartása f. évben lefolyt általános képviselő és szenátorválasztásoknál a mai ülésen tett jelentés kapcsán hozott határozat értelmében amúgy is egészében tisztázást nyer, és ezen eljárás folyamán az esetleg fennforgó összeférhetetlenség oportunitási tekintetből elvileg ki nem élezhető kérdés másodrangú jelentőségű lesz. Mondja ki az elnöki tanács, hogy Sándor József alelnök összeférhetetlenségi bejelentését a napirendről ezúttal leveszi.

Az elnöki tanács előadó határozati javaslatát elfogadja, és azt határozattá emeli.

Fasc. 1, fol. 337-338, gépelt tisztázat, aláírás nélkül.

Melléklet: Dr. Váradi Aurél elnöki tanácsstag jelentése a folyó évben lefolyt választásokról és az azokkal kapcsolatos eseményekről

Mélyen tisztelt Elnöki Tanács!

A f. év július havában lefolyt általános képviselő- és szenátor választások ügyében az elnökség részéről előadóként küldetvén ki, az észlelt egyes jelensége megrögzítése és ezekkel kapcsolatosan szükségesnek jelentkező némely intézkedések megtehetése céljából a következőkben előterjesztem

jelentésemet, illetve javaslataimat:

Általánosságban megállapíthatónak látszik, hogy népünk nagy tömegeinek körében a bizalom a vezetés iránt nem rendült meg s az egység szükségének gondolata épségben maradt. Az elnökség mindjárt a választások lezajlása után köszönetét fejezte ki ezért a pártunkhoz tartozóknak, rámutatván arra, hogy különös elismerés illeti a nem tisztán magyar ajkú lakosságtól lakott vidékek magyarságát, mely öntudatos és bátor állásfoglalásával nehéz pontokon is biztosította a magyarság erejének érvényre jutását. Részemről javasolom, hogy az elnökség ez annakidején kifejezett elismeréséhez mélyen tisztelt elnöki tanács ezúttal csatlakozni méltóztassék.

Ámde ugyanakkor, mikor a romániai magyarságnak az általános választásoknál tanúsított magatartását örömmel lehet és kell feljegyeznünk, nem hallgathatunk azokról a súlyos eltévelyedésekről, sőt helyenként egyenesen pártbontásra irányulónak látszó törekvésekről, melyek népünk egységes kialakultnak mondható érzésvilágát megzavarták és az intézőbizottságban annakidején óriási többséggel elfogadott taktikai, de egyben elvi állásponttal szembehelyezkedést jelentett.

Bár ebben a magatartásban minden rosszakarat és elfogultság nélkül eszközölt megítélés mellett is olyan jelenségek mutatkoznak, melyek az érvényben levő szervezeti-szabályzat 17. §-ának azonnali alkalmazását indokolhatóvá tennék, mert a pártból kizárható az, aki a párt működését gátolja, – legalább egyelőre erről még sem kívánok szólni, hanem disztingválni óhajtok a párthűség fogalmával összeegyeztethetetlen magatartás és annak következményei között a szerint, amint ez a magatartás:

1. más román pártokkal való együttműködés,
2. az ilyen együttműködésen résztvevők nyilvános támogatásában és
3. a párt illetékes szerve határozata értelmében összes pártszervezeteink és tagjaink által erkölcsi kötelezettségből követendőnek talált magatartás nyilvános bírálatában jelentkezett.

Ami az első pont alá subsummálható ténykedéseket illeti, ezek tekintetében a párt álláspontja nem lehet más, minthogy mindazokat ipso facto kilépetteknek kell tekinteni a párt kötelékéből, akik az intézőbizottságnak az általános képviselő és szenátorválasztásoknál elfoglalt álláspontját figyelmen kívül hagyva, a párt részéről hivatalosan megállapított jelölő listákon kívül más pártok listáin jelöltséget vállaltak. Ugyanezen tekintet alá esnek azok, akik mint bizalmi férfiak (assistensek) a pártok valamelyikével közelebbi összeköttetésbe kerültek. Mindezek az ipso facto bekövetkezett kilépés tényénél fogva lemondottaknak tekintendők a pártban, illetőleg annak bármely szervezetében viselt tőrtségükről, mi tekintetben a további szükséges lépések megtétele az elnökség, illetőleg a tagozatok vezetőségeinek feladandó lesz.

A második csoportba tartozókkal szemben, bár a párttagozatok idevonatkozó jelentéseit általában megbízhatóknak kell tekintenünk „az audatur et altera pars” elvét, illetőleg a contrudictorius eljárás bevezetését mellőzhetőnek nem tartom,

mert szükséges, hogy a tényállás minden egyesre nézve teljes bizonyossággal tisztáztassék és ezúton a szervezeti-szabály 17. § netán szükséges alkalmazásának előfeltételei megállapíttassanak. Ehhez képest, minthogy Maros-Torda megyei tagozatunk, illetőleg közelebbről dr. Ferenczy István, a szászrégeni tagozat elnöke jelentésében adat van arra, hogy Ugron András Maros-Torda megyei párttagozatunk v. ügyvezető alelnöke, gr. Tholdalagi Mihály marosszentbenedeki birtokos, központi intézőbizottságunk tagja és Nagy Gyula vajdaszentiványi földbirtokos, az ottani községtagozat elnöke részvettek a román liberális párt mellett folyó agitációban, első több községben együtt járt a liberális párt listáján jelöltséget vállalt Orbán Balázssal ennek kortestútjain, az utolsó helyen említett pedig olcsó mezőgazdasági hitel ígéretével igyekezett a liberális propaganda sikerét a kisgazdák körében előmozdítani, dr. Lakatos Sándor pedig Bürger Albert liberális szenátor-jelölt érdekében fejtett ki kortestevékenységet: javasolom, hogy nevezettek hivassanak fel aros határidő kitűzésével jelentés tételére. A továbbiak iránt a jelentés beérkezése után lesz szükséges intézkedni.

A fenti csoportosítás harmadik pontjában említett magatartás bizonyítékául csak egy, de igen markáns adattal rendelkezünk idáig. Ez dr. Bernády Györgynek, elnöki tanácsunk tagjának az Aradon megjelenő Erdélyi Hírlap f. év. aug. hava 9-én és 11-én megjelent 2743 és 2744 számaiban „Válasz Zágoni Istvánnak Bernády György postaládájába helyezett levelére.” cím alatt közzétett cikksorozata.

A cikksorozat az azóta megszűnt Újság 156. és 157. számaiban dr. Zágoni István tollából megjelent és a választások Marosvásárhely társadalmára gyakorolt hatásával foglalkozó cikkeire válaszolva, több olyan kifejezést, illetőleg kijelentést tartalmaz, mely nemcsak hogy félreértésre és zavarra adhat alkalmat, de egyes részeiben egyenesen megdöbbenő módon juttatja kifejezésre a párt illetékes szerve által elfoglalt állásponttal ellenkező véleményét, illetőleg azt a felfogását, hogy a párt hivatalos álláspontja a választásoknál szerencsétlen volt, a magyarság tömegeinek egyetértésével nem találkozott, és a lelkekben nyugtalanságot támasztani volt alkalmas.

Félreértések keltésére szolgálhatott mindjárt a cikknek első részében Tancred Constantinescu volt miniszter egy állítólagos kijelentésének a most nevezett „felhatalmazása és felkérése folytán” tett rectificációja, mely konstatálva, hogy a volt miniszter úrnak nem voltak a pártunk megbontására irányuló törekvései és hogy erre vonatkozólag „soha senkinek, tehát Bereanescu marosmegyei prefektus úrnak sem mondott olyasmit, amit az idézett (Zágoni-féle) közlemény neki imputál”, – azzal folytatja a kérés és felhatalmazás folytán eszközöltött rectificációt, hogy „ilyen ambíciói nem voltak soha, de annak, hogy ilyesmit ambicionáljon, szükségét sem érezte, mert nézete szerint a magyar párt vezetősége évek hosszú sora óta következetesen maga megtett minden lehetőt, amiként a nemrég lefolyt választások eredményét igazolja, a pártnak minél teljesebb megbontása érdekében”.

Helye lehet ugyan dr. Bernády György közleménye most idézett részére nézve annak a magyarázatnak, hogy ez a rész nem az író gondolkodását adja vissza, hanem a Tancred Constantinescu „felhatalmazása és felkérése folytán tett rectifikációnak részét teszi. Azonban, míg egyfelől az ilyen magyarázatnak ellentmond az, hogy az idézett passus nem helyesírással, sem nyomdatechnikailag nem mutatkozik olyannak, amelyet közvetlenül Tancred Constantinescutól eredetnek kell tekinteni, másfelől Magyar Párt elnöki tanácsának egy tagjánál azt se lehet megengedettnek tekinteni, „vagy bár felhatalmazásra és felkérésre” olyan hangon reprodukálja bárki kritikáját, amely a rejtett gúny maliciózus kifejezése és tegye azt anélkül, hogy ez a párt irányában ellenséges indulatú egyéntől jött kritikát bár egy szóval a maga értékére szállítaná le, illetőleg visszautasítaná.

Még inkább feltűnő dr. Bernády György cikkének ama passusa, mely a Zágoni cikkének Orbán Balázs és társai az ő (dr. Bernády) súlyának igénybevételével folytatott propagandájára vonatkozó állítására reflektálva, azt mondja, hogy *„Orbánék a választások rendjén Bernády György súlyának különleges igénybevétele nélkül s annak dacára, hogy a magyar-német párti jelöltek is minden igyekezetükkel azon voltak, hogy Bernády presztízsét minél teljesebb mértékben kihasználják, a leadott túlnyomó épségét nyerték el, amíg az egyesült magyar-német párti listára a képviselő választások rendjén Marosvásárhelyen a hatezeren felüli választóból leszavazott 1400 és egynéhány, a Maros megyében összesen 6000 és egy párszáz választó, kik közül több mint 3000 német.”*

Nem is beszélve arról, hogy a számadatoknak ez a beállítása ellentétbe van a párthoz, illetőleg akkori hivatalos lapjához hivatalos megkeresésünkre beküldött tudósításokban közölt eredménnyel, és Marosvásárhelyre vonatkozó részében éppen helytelennek mutatkozik, (mire azonban az ügy jelen stádiumában, a később tisztázható tényállás megállapítását bevárando, különös súlyt nem kell helyezni). Feltűnőnek és megengedhetetlennek kell tekintenünk, hogy olyan párttag, ki pártéletben jelentékeny állást tölt be, oly módon kommentál egy választási eredményt és ezzel mintegy lovat ad azon felfogás alá, hogy a magyar nép tömegei elfordultak attól a tervezettől, mely még mindig egyedül tekinthető a romániai magyarság politikai képviselőjének és melynek hitelét a nyilvánosság előtt kisebbiteni, amellet, hogy mindenesetre impolitikus dolog, ma egyet jelent a romániai magyarság erkölcsi súlyának leszállításával.

Egyébként, hogy dr. Bernády György többször idézett közleménye szinte valami ilyen célt kíván szolgálni, aziránt maga a közlemény is alig hagy kétséget mert éppen az idézett passus után következik egy kitétel, mely szerint az írónak fel kell vetnie azt a kérdést, hogy *„nem-e hypokrézis a tények ilyen állása mellett még azt állítani, hogy a magyarok győztek?”* Cikkíró az önmaga által felvetett kérdést azzal intézi el, hogy *„a magyarok nem győztek, de nem is buktak el, hanem bekövetkezett az, ami tömegeink hangulatának ismerete alapján ő előre megjósolt, amit azonban az arra illetékesek neki nem akartak elhinni, hogy a magyar választók óriási tömegei leszavaztak a liberális listára”* és mint ha a cikkíró egyenesen ignorálni kívánná mindazt a

sok keserű panaszt mely a kisebbség csoportosulás bukását helyenként előidéző s a román pártok egy részénél is visszatetszést keltő visszaélések miatt cikke megírásakor még elevenen élt a magyarság köztudatában, mindjárt az imént idézett kitétel után megállapítja, hogy: *“nemcsak nálunk (t.i.) Maros-Tordában történt ez így. Így történt ez Udvarhely, Háromszék és Bihar megyékben, ahol a magyarság nagy tömegei minden különösebb befolyásolás nélkülönként, saját elhatározásuk folytán szavaztak a magyar-német listák ellen.”*

Azt hiszem, hogy, még ha való volna is, amiről a választásoknál szerzett tapasztalatok mellett egyáltalán szó sem lehet, a most idézett részben foglalt állítás, mely a magyarság egyik vezéregyénisége részéről szinte felmentő ítéletet jelent az egyenletes brutális választási visszaélése felháborítóan nagy sorozatára, még akkor is meggondolatlanak, elhibázottnak és következményeiben veszedelmesnek kellene minősítenünk az ilyen nyilatkozatot. A magyarság általános érdekével ugyanis nem lehet összhangban, sőt egyenesen ellentétben áll, úgy tüntetni fel a tényállást, mint ha liberális párt parlamentáris szempontból aggasztóan enormis nagy többségének biztosításába a magyar nép tömegeinek hangulata egyik jelentékeny tényező volt volna, és ennek következtében a magyar pártnak a román parlamentben egy nagy harc eredményében helyet foglaló tagjai nem képviselnék népünk közvéleményét. Az ilyen felfogás és beállítás annál is inkább komoly aggodalmakat keltő, mert azzal hogy a magyar nép *“óriási” tömegeit a valóban teljesen ellentétesen, minden különösebb befolyásolás nélkül, önként saját elhatározásuk folytán* a liberális párt mellett szavazónak mondja, a román politikában ma késhegyig menően élése ellentétek mellett kiteszi ezeket a tömegeket az ellenzéki pártok ily beállítás nyomán egészen természetes sőt jogos ellenszenvének, mit felidézni nem lehet magyar érdek.

Különösen megdöbbenő azonban dr. Bernády György cikksorozatában az a rész, melyen mint „konkrét” esetet hozza fel a Csík megyében történeteket, és megállapítva, hogy ott a képviselő választások rendén a liberális lista elenyészően csekély számú szavazatot kapott, a fenti idézetekben kifejezett felfogás igazolására abból varr hímet, hogy a községtanácsok által megejtett szenátor választásnál a megye szerte nagy népszerűséggel bíró Görög Joachim megbukott s ennek az általában váratlanul, a magyarság szempontjából felette sajnálatosnak és normális lefolyás mellett szinte megmagyarázhatatlannak tekinthető eredménynek magyarozatául azzal a kérdéssel felel: *“nem-e azt jelenti az, hogy a Magyar Párt vezetőségével szemben a képviselő választások rendjén a legteljesebb engedelmisséget tanúsító vármegye magyarsága mintegy expiálni akarta még Görög Joachim elbuktatása árán is az előző választások rendén tanúsított állásfoglalását.”* Tehát dr. Bernády György Csík megyének a négy megye közül egyetlennek az általános képviselő és szenátor választásoknál minden hatalmi terrorral szemben erőteljes ellenállást jelentő magatartását is jónak látja a később megejtett községtanácsi választások igen sokféleként magyarázható eredménye nyomán elhomályosító kétség alá helyezni, a magyar párt szempontjából becses értékében megkisebbiteni és ezzel

azt a feltevést táplálni, hogy a csiki magyarságnak az általános képviselő és szenátor választásnál tanúsított magatartása nem egy öntudatos, minden következményeiben átgondolt erős elhatározás eredménye volt, hanem efemer jelentőségű mozzanat, mely a későbbi állásfoglalással dezavualtattott.

Mindezen felül szinte kétségtelenné teszi dr. Bernády György cikksorozatának célzatát a II. cikkben Orbán Balázsnak és társainak juttatott elismerés, illetőleg annak nyílt bevallása, hogy cikkíró utólag köszönetet mondott Orbán Balázsnak, Erdélyi Elemérnek és Bürger Albertnek azért, hogy a *“Magyar Párt programja alapján párton kívüliekként a liberális listán jelöltséget vállaltak s e révén a romániai magyarságnak soha meg nem hálálható értékes szolgálatot tettek.”* Úgy látja tehát Bernády György, hogy azt, amit a párt illetékes szervezeti szabályzat 8. §-a szerint a politikai feladatok ellátására rendelt „főszerve” túlnyomó többségében helyesnek talált és amit ennél fogva a minden pártunkhoz tartozóra nézve irányadóul veendő álláspontként kellett tekinteni, szabad volt figyelmen kívül hagyni és így azok, akik a legenyhébb felfogás mellett is a legkétértelműbb helyzetnek lettek részesei akkor, amikor a *“párt programja alapján párton kívüliekként a liberális listán jelöltséget vállaltak”*, a párt hűség és fegyelem szempontjából kirívóan visszas ezen tényükkel dicsőretekre szolgáltak rá, mint olyanok, kik a *„romániai magyarságnak soha meg nem hálálható értékes szolgálatot tettek.”*

Azóta, hogy dr. Bernády György ezt megírta, több mint két hónapnak tapasztalatai álnak rendelkezésére annak a megállapítása végett, hogy vajon ki tévedett? A magyar párt-e, mikor arra illetékes szerve útján a nemzeti kisebbségekkel való együttműködésben és ezekkel együtt a román pártoktól független fellépésben kereste politikai érvényesülése útját, avagy azok a valóságban különben nem létezett óriási tömegű magyar választók, kik szerinte a liberális listára szavazással barátságosabb elbánást, enyhébb légkört véltek a maguk részére biztosíthatni? Márcsak azért is, hogy dr. Bernády Györgytől erre a kérdésre nyílt feleletet kapjunk, részemről azt tartom szükségesnek, hogy bármennyire is fennforognak egyébként az ő idézett cikkeiben a szervezeti szabályzat 17. §-ában említett olyan magatartás jelenségei, mely „a párt működését gátolja”: mellőztessék ezidőszerint a kizárás iránti eljárás, de ezen jelentés és a vonatkozó egyéb adatok közlése mellett hívassék fel nevezett elnöki tanács tag úr arra, hogy magát az Erdélyi Újság ez évi aug. hava 9-én és 1-én megjelent számaiban *„Válasz Zágoni Istvánnak Bernády György postaládájába helyezett levelére”* cím alatt megjelent cikkei s különösen ezek a jelentésben idézett passusaira nézve, valamint általában a választásoknál követett magatartását illetőleg részletesen igazolja.

Talán szót kellene még tennem a választások kapcsán a parlamentben végbe ment igazolási eljárásról, melyet legjobb akarat mellett sem tekinthetünk azzal az imponáló komolysággal bírónak, mely a magát a jogában sértettnek érzőre még akkor is kiegyenlítő hatást gyakorol, mikor a vélt jog nem érvényesül. Mellőzöm azonban erről a megemlékezést, mert hiszen a szerzett szomorú tapasztalatok után nem érzem szükségét annak, hogy a jelenleg érvényben levő igazolási eljárás

tarthatatlanságát további argumentumokkal igazoljam és a párt tagjainak figyelmét, felhívjam arra a szükségesre, mely az igazolási eljárás reformjának követelését, mi különben is programunkba foly, [sic!] mindannyiunk szoros és elutasíthatatlan kötelességévé tesszük.

Kiváló tisztelettel

a mélyen tisztelt Elnöki Tanács alázatos szolgája:

12.

[Kivonat

az Országos Magyar Párt elnöki tanácsának 1927. november 7-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből]⁵⁸

[...]

Tárgyaltatik dr. Bernády György elnöki tanácstagnak az országos képviselő- és szenátorválasztások alkalmával tanúsított magatartása.

A M. P. elnöki tanácsa megállapítja, hogy Bernády György az elnöki tanács volt tagja a f. évi országos választásokkal kapcsolatban tanúsított politikai magatartásával, valamint az Erdélyi Hírlap folyó év VIII. 9. és 11. számában⁵⁹ neve alatt közzétett⁶⁰ cikkeivel a magyar kisebbség érdekeit mélyen sértő és a párt működését gátló támadást követett el, noha a f. évi VI. 15-én tartott elnöki tanácsi és VI. 16-án tartott int. biz. ülés határozatát⁶¹ tudomásul vette, és magát annak kifejezetten alá is vetette.

Ezért a politikai erkölcsbe is beleütköző magatartásáért az elnöki tanács őt igazolásra szólította fel a szerv. szab. 17. §-a alapján.

Minthogy azonban a folyamatba tett eljárás alatt Bernády György a párt kötelékéből történt kilépésével⁶² kivonta magát a párt ítélkezése alól, vele szemben a további eljárást megszünteti.

Tárgyaltatik Ugron András közp. int. biz. tagnak az országos képviselő- és szenátorválasztások alkalmával tanúsított magatartása, ismertetvén nevezettnek az igazolásra adott választávirata.⁶³

Ugron Andrásnak a jelzett választásokkal kapcsolatban tanúsított magatartása miatt igazolásra történt felszólításra az elnöki tanácshoz intézett ildomtalan hangú választáviratának tartalma felett elnöki tanács a legnagyobb fokú megbotránkozását fejezi ki, és mert nevezett a magyar nemzeti kisebbség érdekei ellen vétett azzal, hogy a párt részéről jelöltekkel szemben a Nemzeti Liberális Párt listáján jelöltek támogatja, a párt működését gátló ezen eljárásáért legteljesebb rosszállását nyilvánítja.

Tárgyaltatik dr. gróf Toldalagi Mihály közp. int. biz. tagnak a f. évben lefolyt általános választások alkalmával tanúsított magatartása, és ismerttetik nevezettnek az igazoló felhívásra adott nyilatkozata.⁶⁴

Elnöki tanács dr. gróf Toldalagi Mihálynak a maros-tordai tagozat jelentéséből ismert és az igazoló nyilatkozatban kétségbe nem vont magatartását, mellyel a jelzett választásoknál a Magyar Párt jelöltjeivel szemben az egyik-másik párt listáján jelöltet

támogatta, mint a magyar nemzeti kisebbség érdekeit, sértőt s a párt működését gátlót helyteleníti, s a felett rosszallásának ad kifejezést.

Tárgyaltatik Nagy Gyula vajdaszentiványi községi tagozati elnöknek a választásoknál követett magatartása, és ismerttetik azzal kapcsolatban nevezettnek az igazolásra felhívásra adott nyilatkozata.⁶⁵

Elnöki tanács Nagy Gyula magatartását, mellyel a Liberális Párt mellett állást foglalt és annak érdekében tevékenységet fejtett ki, mint a maros-tordai tagozat jelentése alapján megállapított s nyilatkozatában általa kétségbe nem vont oly tény, mely a magyar nemzeti kisebbség érdekeit sértette, s a párt működését gátolta, elítéli, s a felett rosszallásának ad kifejezést.

Tárgyaltatik dr. Lakatos Sándornak, a marosvásárhelyi tagozat int. bizottsági tagjának a f. évben lefolyt képviselő- és szenátorválasztások alkalmával tanúsított magatartása, és ismerttetik nevezettnek igazoló nyilatkozata.⁶⁶

Az elnöki tanács dr. Lakatos Sándor ellen a f. évben lefolyt általános választásoknál követett magatartása, illetőleg a miatt folyamatba tett eljárást, nevezett a hír szerint azon választásoknál Bürger Albert nemzeti liberális szenátor mellett foglalt állást, és most nevezett érdekében a gyáriparosok marosvásárhelyi szövetségének hivatalnokait kortesútra küldötte, abbahagyja, miután dr. Lakatos Sándor igazoló nyilatkozatában a neki tulajdonított ténykedést határozott tagadásba vette, és annak bizonyítására ténybeli adat rendelkezésre nem áll, s további bizonyítási eljárástól megfelelő eredmény ma már nem várható.

[...]

Fasc. 1, fol. 329-331, gépelt fogalmazvány, vegyesen az intézőbizottsági jegyzőkönyv szövegével. Aláírás nélkül.

13.

Jegyzőkönyvi kivonat

az Országos Magyar Párt elnöki tanácsának 1929.⁶⁷ április 22-én tartott üléséről.

2. Tárgyaltatnak a szakosztályok megalakítására vonatkozó javaslatok.

Elnöki tanács a közgazdasági, jogügyi és kisebbségi szakosztályok megalakítására vonatkozó javaslatokat elfogadja, a közművelődési szakosztály megalakítására vonatkozó javaslatnak a legközelebbi eln. tanács ülése elé terjesztésével dr. Paál Árpádot bízza meg.⁶⁸

Fasc. 2/1929, fol. 174, gépelt tisztázat. Aláírás nélkül.

14.

Kivonat

az Országos Magyar Párt elnöki tanácsának Kolozsváron, 1929. október hó 14-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből.

1. Tárgyalatik Szabó Károly indítványával kapcsolatosan a közgazdasági szakosztálynak a Pénzügyintézet központ, a Magyar Bank és a Magyar Földhitelintézet alapítása tárgyában hozott határozati javaslata. Dr. Gyárfás Elemér részletes előadásában kiterjeszkedik a Bankszindikátusnak e tárgyban hozott határozatára is.

A közgazdasági szakosztály javaslata elvileg elfogadtatik, és a határozat megszövegezésével és annak nyilvánosságra hozatalával az elnökség bíztat meg azzal, hogy a határozati javaslat 2.a. pontja elfogadtatik, a 2.f. pont végrehajtása felfüggesztetik.

A kivonat hitelül:

Dr. Deák Gyula s. k.

főtítká

jkv.-vezető.

Fasc. 2/1929, fol. 215, gépelt tisztázat.

Kivonat

Az Országos Magyar Párt elnöki tanácsának Kolozsváron, 1929. október hó 14-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből.

4. Tárgyalatik a magyar iparos ifjúság nemzeti alapon való megszervezésének kérdése.

Elnöki tanács szükségesnek véli egy értekezlet összehívását, melyre Oswald Pál katolikus legényegyleti elnök és Vásárhelyi János képviselő meghívassanak és az ő meghallgatásuk után hozandó határozat a további teendők tárgyában.

A kivonat hitelül:

Dr. Deák Gyula s. k.

főtítká

jkv.vezető

Fasc. 2/1929, fol. 308, gépelt tisztázat.

Kivonat

Az Országos Magyar Párt elnöki tanácsának Kolozsváron, 1929. október 14-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből.

7. Tárgyaltatik az örmény katolikusok nemzeti alapon való szervezkedéséről beérkezett jelentés.⁶⁹

Elnöki tanács a bejelentést tudomásul veszi és elhatározza, hogy felhívás intéztessék az illetékesekhez, hogy a magyarságra nézve káros akcióval szemben bizalmas úton ellenpropagandát tegyenek folyamatba.

A kiadvány hitelül:

Dr. Deák Gyula s. k.

főtitkár

jkv. vezető

Fasc. 2/1929, fol. 371, gépelt tisztázat.

15.

Kivonat

*az Országos Magyar Párt elnöki tanácsának 1930. május hó 11-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből.*⁷⁰

4. Tárgyaltatik az iskolák szabad választása és látogathatása tárgyában parlamenti csoportunk kezdeményezésére benyújtandó törvényjavaslat.

Elnöki tanács az előterjesztett törvényjavaslat tervezetet elvileg elfogadja, és a parlamenti csoport elhatározására bízva, hogy alkalmas időben annak benyújtása tárgyában határozzon.

A kiadvány hitelül:

Kolozsvár, 1930. május 22.

Dr. Deák Gyula s. k.

főtitkár

Fasc. 3, 102, gépelt tisztázat. Hátlapján kézírásos bejegyzés: Sz. 867/1930. A p. cs. 1930. máj. 7-én tartott ülési jkv. melléklete.

Fejlécen: Sz. 863/1930.

16.

Kivonat

az Országos Magyar Párt elnöki tanácsának és parlamenti csoportjának 1935. október hó 7-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből.⁷¹

3. *Ügyvezető alelnök* ismerteti a Háromszék megyei tagozat indítványát egy speciális székely bizottság megalakítása tárgyában. Ellenzi a külön bizottság megalakítását, mert az félremagyarázásokra adhatna alkalmat. Nem kifogásolható azonban az, hogy a székely vármegyék vezetői és képviselői egyes, különösen őket érdeklő kérdések megbeszélése végett külön üléseket tarthassanak azzal, hogy ezen üléseken hozott javaslatokat a központi pártelnökséggel közöljék.

Br. Szentkereszty Béla részletesen indokolja a háromszéki tagozat indítványát, és annak elfogadását kéri.

Elnöki tanács tudomásul veszi, hogy a székely vármegyék vezetőségei őket különlegesen érdeklő kérdéseket megvitassanak és a szükségesnek vélt javaslataikat a központi pártelnökséghez felterjesszék.

K. m. f.

A kivonat hitelélül:

főtitkár,
jkv. vezető

Fasc. 2/1935, fol. 49, gépelt tisztázat, aláírás nélkül.

Jegyzetek:

1. Utalás a Tătărescuval folytatott tárgyalásokra. Vö. I/9-10.
2. Grandpierre Emil üv. alelnök állásáról lemondott. Ld. még: II/7. 2. pont.
3. „*Államjogi és*”
4. I/12. Jakabffy Elemér hozzászólása.
5. Vö. I/11. 1. pont.
6. Kiemelés az eredetiben.
7. A megüresedett Csík megyei szenátori helyre Gyárfás Elemért jelölték. Az április 24-én tartott választáson csalással a liberális jelölt győzött. *Jakabffy 1925, Ugron – Deák 1925.*
8. Vö. II/3. 7. pont.
9. Várady Aurel
10. „*meghívott vendég*”
11. „A közigazgatási szakosztály névsora” (fog.) Fasc. 1, fol. 90.
12. Bizonyosan Makkai Sándor ref. püspökhelyettesről, későbbi püspökről van szó.
13. „Dr. Jakabffy és Gyárfás Elemér kijelentik, hogy ők a kérdést figyelemmel fogják kísérni, s megfelelő ellenpropagandát csinálnak.”
14. „*már intézett*” Ld. még: *A Magyar 1925.*

15. Olvashatatlan kézirásos bejegyzés.
16. Az erdélyi magyar egyházfők 1925. május 6-án adtak be emlékiratot a magánoktatási törvény ellen.
17. „*a mostani határozat értelmében*”
18. *Mit nyert* 1925.
19. „*és nem is állna a magyarság érdekében*”
20. „*A commonique melléklendő*”
21. *Világnézeti* 1925.
22. Nem ismeretes.
23. Vö. II/5. 5. pont.
24. I/12. A telepések érdekében Tornya Gyula tett panaszt a Népszövetségnél.
25. *Flachbart* 1925.
26. Politikai hetilap, 1925. áprilisa és augusztusa között kb. 20 száma jelent meg.
27. Megegyezés jött létre a Romániai Magyar Sajtóvállalat és az Ellenzék Rt. között, így tárgyalanná vált a bejelentett új napilapnak, a Magyarságnak a megindulása. Ld. *Sulyok* 1925.
28. Az *Újság* és a *Brassói Lapok* vitája üzleti és politikai okok miatt zajlott. Ld. még: *Kacsó* 1981, 381-384.
29. Nem ismeretes.
30. 36 oldalas beadványban támadta a paktumot. *Mikó* 1941, 56.
31. A brassói nagygyűlésen Csetri János marosmenti munkás felszólalása miatt a kommunistákkal való szövetkezéssel vádolták a Magyar Pártot. Az indított vizsgálatot bizonyítékok hiányában megszüntették.
32. A román választási rendszer szerint a szakmai kamarák is küldhettek képviselőket a törvényhozásba. Ld. még: *Gyárfás* 1925.
33. „*lehetőleg*”
34. Elnöke gr. Bethlen György.
35. Nem került elő.
36. Nem került elő.
37. *Erdély* 1925.
38. Részleteket közölt román fordítással: *Minoritáti* 1996, 98-109.
39. „*megtörténniük*”
40. Vita után, a 3. pontban megfogalmazták.
41. Bernády György: „Emlékeztető” az Országos Magyar Párt és a Nemzeti Liberális Párt 1925-ös tárgyalásairól, Marosvásárhely, 1926. 01. 16. HRM PÁK Ms. 7651/741. fol. 7. A megbeszélések Tancred Constantinescu ipari és kereskedelmi miniszterrel folytak.
42. Kiemelés az eredetiben.
43. Ua.
44. Ua.
45. Ua.
46. Ua.
47. Ua.
48. Ua.
49. Ua.
50. Ugron Zoltán a Magyar Párt mezőgazdasági szakosztályának létrehozását indítványozta. Ld. *Ugron* 1925.
51. „Ki? Dr. Szoboszlai, Dr. Gabányi, Dr. Toldalagi”
52. A szervezeti szabályzat szerint évente kell nagygyűlést tartani. *Szerv. Szab. Ügyv. Szab.* 1924, 5.
53. Hehs Aladár könyvét nem találtuk, valószínű nem jelent meg.
54. 1925-ben indult.
55. Mellékletben közölve. Fasc. 1, fol. 340-349.

56. Bernády és csoportja a liberális orientációt követték, és ellene voltak a németekkel kötendő paktumnak.
57. Bernádynak külön, a másik négy személynek azonos tartalmú szöveget írnak. Fasc. 1, fol. 350. A négy személynek küldött levél fogalmazványa: Fasc. 1, fol. 326. [Kolozsvár, 1927. X. 15-én.]
58. A közölt szöveg fogalmazvány, vegyesen az Intézőbizottság jegyzőkönyvének fogalmazványával. Mivel a kettő szövege tartalmában azonos, és mivel az előző jegyzőkönyv tanúsága szerint az Elnöki Tanács folytatta a vizsgálati eljárást, bár az I/19. időrendben ezt megelőzi, e fogalmazványt mi itt közöljük. Vö. I/19.
59. I. rész 93. sz. jegyzet.
60. „*valóiban tartalmú és rágalmozó*”
61. Utalás a Kisebbségi Blokk létrehozására.
62. Bernády az igazoló felhívásra táviratban válaszolt, kifejezte elégedetlenségét a vezetéssel szemben és bejelentette kilépését. Fasc. 1, fol. 379-380.
63. Cluj, [s. a.] Fasc. 1, fol. 381.
64. Nyárádszentbenedek, 1927. nov. 4. Fasc. 1, fol. 339.
65. Vajdaszentivány, 1927. okt.23. Fasc. 1, fol. 388-389.
66. Nem került elő.
67. A jegyzőkönyv évszáma 1922, egyértelmű elírás, kijavítottuk.
68. A székelyudvarhelyi nagygyűlés után a szakosztályok szervezése ismételten napirendre került. Vö. I/24. 5. pont.
69. „Az OMP Erzsébetvárosi Tagozatának Elnökségétől,” Erzsébetváros, 1929. szept. 27. Fasc. 2/1929, fol. 1.
70. A kivonatot az Elnöki Tanács küldte meg a parlamenti csoportnak, annak jegyzőkönyvi mellékleteként szerepel. III/28.
71. A jegyzőkönyv hátlapján: „Lássa Karsay Úr! Fenti jegyzőkönyvi kivonat 1-1 példányban elküldendő Háromszék, Csík, Udvarhely és Marostorda vármegyei tagozati elnököknek. 1935. nov. 9.”